

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет податкової справи, обліку та аудиту
Кафедра обліку та аудиту

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Аудит і аналіз операцій із запасами виробничого підприємства»

(на базі ПрАТ «Хлібпром»)

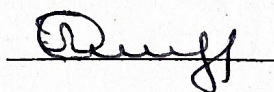
Здобувача вищої освіти другого
(магістерського) рівня
II курсу, групи ОМФЗ 24-1,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
освітня програма «Державний аудит;
судово-економічна експертиза у
фінансових розслідуваннях

підпис здобувача
вищої освіти

Ярошенко Маргарита
Сергіївна

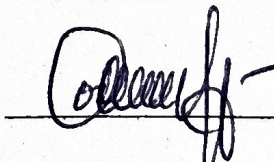
Науковий керівник

підпис

Панасюк Ольга Вікторівна,
кандидат економічних наук,
доцент

Гарант освітньо-
професійної програми

підпис

Рябчук Оксана Григорівна,
кандидат економічних наук,
доцент

Допущено до захисту рішенням кафедри
протокол від « 26 » 01 2026 № 14

Завідувач кафедри

Лісовий Андрій Васильович,
доктор економічних наук,
професор

Ірпінь – 2026

Ресстрація № 15

19.01.2026

(дата)

[Signature]

(підпис відповідальної особи)

Результати перевірки до захисту
(до захисту, на доопрацювання)

19.01.26

(дата)

[Signature]

(підпис)

Результат захисту

92/5/A

(оцінка)

06.02.2026

(дата)

[Signature]

(підпис)

Голова комісії:

[Signature]

(підпис)

Савченко Ю.М.

(ініціали, ПІБ)

Члени комісії:

[Signature]

(підпис)

[Signature]

(підпис)

[Signature]

(підпис)

Лісовий А.В.

(ініціали, ПІБ)

Савченко А.М.

(ініціали, ПІБ)

Ганасюк О.В.

(ініціали, ПІБ)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, ПІБ
ОЦІНЮВАННЯ РОБОТИ НАУКОВИМ КЕРІВНИКОМ				
1. Зміст роботи (наукова і практична значимість роботи, її наукова новизна, глибина дослідження, здатність екстраполяції теоретичних висновків до практичних ситуацій, наявність сильних і слабких сторін, логічність та послідовність викладення матеріалу тощо)	від 0 до 30	29		<i>[Signature]</i>
2. Рівень підготовки здобувача (володіння професійною термінологією, вміння здійснювати аналіз, приймати рішення, вносити пропозиції тощо)	від 0 до 10	8		<i>[Signature]</i>
3. Ставлення здобувача до виконуваної роботи (дотримання календарного плану, урахування пропозицій і зауважень наукового керівника, оформлення роботи тощо)	від 0 до 10	8		<i>[Signature]</i>
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	45		<i>[Signature]</i>
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1. Доповідь	від 0 до 10			<i>[Signature]</i>
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5			<i>[Signature]</i>
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	92		<i>[Signature]</i>

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
92	A	5	06.02	<i>[Signatures]</i>

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	D	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	FX	2 (незадовільно)

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Нинішні умови господарювання доводять, що все більше виробничих підприємств формують власні ресурси, які мають досить складну структуру, і це обумовлено різними факторами. Довготривала війна в країні, яка породжує нестабільну економіку і вимагає застосування все нових підходів саме до управління матеріальними ресурсами, і запаси займають значне місце серед них. Тому важливим напрямом щодо підвищення ефективності діяльності виробничих підприємств відповідно є вдосконалення управління запасами у системі обліково-аналітичного забезпечення та їх аналіз і аудит.

Інформаційна основа дослідження. Багато вітчизняних вчених займалися дослідженням питань формування обліково-аналітичного забезпечення саме операцій із запасами, серед них можна виділити: Бутинець Ф., Голов С., Єфіменко В., Жидєєва Л., Костюченко В., Кулаковська Ю., Мних Є., Рєєва О., Савченко В., Скрипник МТкаченко Н., Усач Б. та багато інші. Але, деякі не вирішені проблеми щодо аудиту і аналізу операцій із запасами, все ж таки потребують досліджень і узгоджень в напрямках теоретичної і практичної складової.

Нормативно-законодавчі акти, що визначають операції із запасами в частині аудиту та обліку: «Закон України «Про аудит фінансової звітності і аудиторську діяльність» [13]; Міжнародні стандарти контролю, якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [23]; НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [25]; НП(С)БО 9 «Запаси» [26].

Метою дослідження виступає удосконалення організації і методики аудиту та аналізу операцій із запасами підприємства.

Основні завдання дослідження:

- охарактеризувати сутність операцій із запасами саме для виробничого підприємства і значення їх аудиту та аналізу;

- проаналізувати організаційно-економічну характеристику базового підприємства;
- провести аналіз основних економічних показників щодо фінансово-господарської діяльності;
- проаналізувати структуру і динаміку запасів обраного підприємства;
- оцінити операції із запасами виробничого підприємства;
- дослідити організацію і методику аудиту операцій із запасами базового підприємства;
- провести узагальнення результатів аудиту операцій із запасами;
- визначити шляхи щодо удосконалення аналізу та аудиту операцій із запасами підприємства.

Об'єктом дослідження виступають запаси виробничого підприємства.

Базою дослідження - Приватне акціонерне товариство «Хлібпром».

Предметом дослідження є теоретичні і організаційно-методичні основи аудиту і аналізу операцій із запасами виробничого підприємства.

В роботі були використані такі **методи дослідження**: індукції, дедукції, аналізу та синтезу, аналогії та моделювання, порівняння, групування, структурно-логічного аналізу, графічні методи, узагальнення та інші.

Інформаційними джерелами виступають: форми фінансової звітності за 2022-2024 рр. та звіт незалежного аудитора щодо проведеного аудиту фінансової звітності - ПрАТ «Хлібпром» за 2024 рік.

Наукова новизна дослідження. Обґрунтування теоретико-методичних основ аудиту та аналізу операцій із запасами виробничого підприємства.

Практична значущість дослідження полягає в наданні практичних рекомендацій щодо удосконалення аналізу та аудиту операцій із запасами на ПрАТ «Концерн Хлібопром».

Структура роботи: вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. Робота містить: 55 сторінок основного тексту, 9 таблиць, 11 рисунків, 19 формул, 6 додатків. Список використаних джерел налічує 44 найменування.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ОПЕРАЦІЙ ІЗ ЗАПАСАМИ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність операцій із запасами виробничого підприємства і значення їх аудиту та аналізу

Ключовою умовою організації виробничого процесу виступає забезпечення його предметами праці, а саме такими як сировина, матеріали, комплектуючі вироби та напівфабрикати. Вони виступають основою для створення продукції чи використовуються для її виготовлення. Характерною рисою таких ресурсів виступає їх одноразове використання у виробничому циклі, що відповідно супроводжується повним перенесенням їхньої вартості на собівартість продукції (робіт або послуг). Виходячи з цього, контроль за збереженням матеріальних ресурсів і їх раціональним застосуванням саме у виробництві має досить важливе значення.

Запаси складають одну з найважливіших та виступають однією з найбільших складових активів підприємства. Саме вони займають ключову позицію у складі майна і домінують у структурі витрат підприємств. Запаси відіграють досить важливу роль під час оцінювання господарської діяльності і фінансового стану підприємства. Запаси, як частина оборотних активів, мають здатність перетворюватися на гроші протягом одного року чи операційного циклу.

Відповідно для забезпечення безперервної господарсько-виробничої діяльності підприємство повинно мати відповідну кількість предметів праці. Тому ці ресурси досить часто називають виробничими запасами, саме наголошуючи на їхньому призначенні для використання у виробництві.

Згідно НП(С)БО 9 «Запаси», «запаси - це активи, що утримуються для подальшого продажу (передачі, розподілу) за умов звичайної господарської діяльності; перебувають в процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва

продукції, виконання робіт та надання послуг, і також управління підприємством» [26].

Згідно МСБО 2 «Запаси», «запаси - це активи, що: утримуються для продажу в звичайному ході бізнесу; перебувають в процесі виробництва для такого продажу чи існують у формі основних або допоміжних матеріалів для споживання в виробничому процесі чи при наданні послуг» [22].

Відповідно до запасів виробничого підприємства належать такі ресурси, які забезпечують безперервність саме виробничого процесу (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Класифікація запасів виробничого підприємства

№ з/п	Вид запасів/рахунок	Ознаки групування
1.	Сировина та основні матеріали / 201 «Сировина й матеріали»	речовини, що безпосередньо використовуються у виробництві продукції
2.	Допоміжні матеріали / 201 «Сировина й матеріали»	матеріали, які сприяють виробничому процесу (фарби, мастильні матеріали)
3.	Купівельні напівфабрикати / 202 «Купівельні н/ф та комплектуючі вироби»	це матеріальні ресурси, які підприємство купує у постачальників для подальшого використання у виробничому процесі для доробки чи комплектування при виготовленні готової продукції
4.	Паливо / 203 «Паливо»	запаси, необхідні для енергетичного забезпечення виробничих процесів
5.	Тара і тарні матеріали / 204 «Тара й тарні матеріали»	призначені для пакування та зберігання продукції
6.	Запасні частини / 207 «Запасні частини»	деталі, які використовуються для ремонту та обслуговування обладнання
7.	Малоцінні та швидкозношувані предмети / 22 «МШП»	інструменти, інвентар та інші засоби, які беруть участь у виробничому процесі, але мають обмежений термін використання
8.	Напівфабрикати власного виготовлення / 25 «Напівфабрикати»	продукція, що ще не є готовою, але використовується в подальшому виробничому циклі
9.	Готова продукція / 26 «Готова продукція»	продукція, обробка якої закінчена та яка пройшла випробування, приймання, укомплектування згідно з умовами договорів із замовниками і відповідає технічним умовам і стандартам
10.	Товари / 28 «Товари»	товарно-матеріальних цінностей, що надійшли на підприємство з метою продажу

Джерело: складено автором [15]

Облік і фінансова звітність щодо виробничих запасів, окрім НП(С)БО 9 «Запаси», регулюються також іншими стандартами. А саме, НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [25], який визначає мету, склад і принципи формування фінансової звітності, і також вимоги щодо визнання і

розкриття її елементів. Також НП(С)БО 16 «Витрати» [27], який встановлює методологічні основи щодо відображення витрат підприємства, включаючи витрати на виробничі запаси, і їх розкриття у фінансовій звітності.

Існує багато визначень запасів і їх класифікацій за різними ознаками, що відображають різноманітність матеріальних цінностей, які залучені до виробничого процесу підприємства. Тому запаси є одними із ключових активів, які забезпечують виробництво продукції.

Більшість науковців поділяють запаси на виробничі і товарні. Виробничі запаси - характерні для промислових підприємств і мають певні відмінності від товарних запасів, що належать торговельним підприємствам. Адже виробничі запаси включають придбані чи самостійно виготовлені матеріали, які призначені для подальшої переробки на підприємстві. В виробничому процесі такі запаси використовуються по-різному. Деякі повністю споживаються протягом технологічного циклу (такі як, сировина і матеріали), деякі змінюють лише форму або розмір (фарби чи мастильні матеріали). Інші запаси інтегруються в виріб без зовнішніх змін (такі як запасні частини), а деякі служать саме для виготовлення продукції, при цьому не входячи до її маси або хімічного складу (МШП).

До запасів належать всі товарно-матеріальні цінності, що перебувають у власності підприємства на відповідну дату, незалежно від їхнього місця перебування. Водночас на території підприємства також можуть знаходитися об'єкти, які належать іншим фізичним чи юридичним особам. Ці об'єкти не вважаються запасами підприємства. «Саме раціональне використання виробничих ресурсів будь-якого виробництва є обов'язковою умовою для подальшого розвитку, і також для самого існування підприємств. Проведення комплексної оцінки виробничих ресурсів можливе в трьох напрямках:

- перший - це аналіз впливу укрупнених факторів (чи факторних показників) спочатку на обсяг виробництва і реалізації, потім (з використання різних показників рівнів рентабельності) саме у вигляді визначення такого впливу на прибуток;

- другий - полягає в виявленні впливу деталізованих факторних показників на прибуток саме на основі попереднього проведення певних математичних перетворень;

- третій - аналіз впливу техніко-економічних факторів саме на використання виробничих ресурсів і прибуток підприємств» [40].

Якщо говорити про основну мету аналізу запасів виробничого підприємства, то вона полягає в підвищенні ефективності виробництва саме за рахунок раціонального використання ресурсів, і також визначення оптимальних варіантів економії використання запасів.

Аналіз та оцінка запасів повинна здійснюватися в розрізі таких напрямів: перше - забезпеченість матеріальними ресурсами; друге - використання виробничих запасів; третє - вплив матеріальних ресурсів на результати виробничого підприємства (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Основні напрями щодо аналізу виробничих запасів

Джерело: [40]

Якщо говорити про завдання аналізу запасів виробничого підприємства, можна виділити наступне:

- аналіз та оцінка ефективності управління запасами. При цьому визначають відповідність запасів потребам виробництва і здійснюють оцінку обсягу запасів щодо їхньої достатності і уникнення надлишків чи дефіциту;
- аналіз та оцінка структури і динаміки запасів, яка передбачає вивчення складу і структури запасів (матеріали, сировина, готова продукція) і виявлення змін в запасах за відповідний період часу і їх причин;
- оцінювання рівня оборотності запасів забезпечується саме за допомогою розрахунку коефіцієнта оборотності запасів і середнього строку одного обороту, і також виявлення можливостей щодо прискорення обороту запасів;
- оцінка ефективності використання запасів в виробництві спрямована на визначення рівня втрат запасів в процесі виробництва і оцінку рівня використання запасів саме для забезпечення безперервності виробничого процесу;
- аналіз стану складського господарства проводиться за результатами перевірки організації зберігання запасів і умов їхнього утримання, також при виявленні можливостей щодо оптимізації складських витрат;
- оцінка витрат щодо утримання запасів спрямована на аналіз фінансових витрат, які пов'язані із зберіганням, утриманням та транспортуванням запасів і виявлення шляхів щодо зниження витрат на їх управління;
- оцінка та виявлення ризиків, які пов'язані із запасами – сюди можна віднести ідентифікацію застарілих, непотрібних чи пошкоджених запасів і розробка заходів щодо їх ефективного використання чи утилізації.

Таким чином, вище зазначені завдання, спрямовані саме на підвищення ефективності управління запасами, що відповідно сприяє стабільній роботі виробничого підприємства і зниженню витрат.

Використання, формування і стан запасів є ключовими факторами, які впливають на конкурентоспроможність підприємства. Відповідно аудит запасів відіграє досить важливу роль в діяльності кожного підприємства. Економічний розвиток підприємства залежить від досить багатьох факторів, серед яких важливе значення має вирішення питання щодо забезпечення виробничих процесів необхідними запасами. Відповідно для успішної реалізації стратегічних

завдань щодо розвитку промислових підприємств в умовах війни та жорсткої конкуренції, певної перенасиченості ринку товарами іноземного виробництва і складності технологічних процесів щодо виготовлення продукції важливо, щоб облік та аудит запасів були орієнтовані саме на отримання своєчасної інформації щодо їх використання. Це дозволить керівництву на різних рівнях приймати правильні та ефективні управлінські рішення.

Метою аудиту запасів є підтвердження реальності і достовірності оцінки щодо їх вартості в фінансовій звітності, також правильності відображення у обліку і відповідності здійснюваних операцій чинному законодавству. «Проте в залежності від призначення дослідження, мета аудиту може доповнюватися обумовленими договором з клієнтом, завданнями виявлення резервів, підвищення ефективності використання ресурсів, оптимізації оподаткування, розробки заходів по поліпшенню фінансового стану і результатів діяльності підприємства, оптимізації витрат» [18].

У відповідності до вимог чинного законодавства, метою аудиту запасів є висловлення думки аудитора щодо відповідності поданої фінансової інформації про рух і залишки запасів підприємства чинним документам, що регламентують порядок її підготовки і надання користувачам (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Узагальнена мета щодо аудиту запасів виробничого підприємства

Джерело: складено автором

За фіксацію господарських операцій відповідає бухгалтерський облік, тоді як аудит перевіряє достовірність, законність та повноту їх відображення. Узагальнюючи завдання аудиту запасів, варто враховувати, що аудиторська перевірка охоплює більш ширший спектр питань та виходить за рамки бухгалтерського обліку.

При досягненні основної мети аудиту і забезпеченні користувачів повною, об'єктивною та достовірною інформацією щодо запасів аудитор повинен виконати такі завдання:

- 1) перевірити коректність щодо визнання запасів як активів підприємства;
- 2) оцінити відповідність методів оцінки і обліку запасів, які зазначені в обліковій політиці підприємства, щодо вимог чинного законодавства, і також визначити оптимальність вибору таких методів;
- 3) перевірити чи дотримується підприємство затверджених методів оцінки і обліку запасів;
- 4) оцінити стан внутрішнього контролю і систему обліку запасів підприємства;
- 5) перевірити організацію контролю щодо збереження запасів і на всіх етапах їх переміщення;
- 6) з'ясувати питання щодо забезпечення контролю за використанням запасів у виробничому процесі;
- 7) встановити своєчасність виявлення залишків запасів, що є непотрібними для підприємства, саме з метою їх подальшої реалізації або обміну;
- 8) перевірити правильність та своєчасність документального оформлення операцій із запасами, і також забезпечення користувачів достовірною інформацією щодо надходження та використання запасів;
- 9) оцінити правильність та своєчасність відображення операцій з запасами в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності;
- 10) виявити можливі протиправні дії, які пов'язані з рухом запасів, і також суттєві порушення або помилки в бухгалтерському обліку і звітності.

Узагальнене завдання аудиту виробничих запасів полягає в перевірці достовірності і повноти відображення всіх господарських операцій, які пов'язані із залишками і рухом виробничих запасів, в бухгалтерському обліку і звітності.

Обліково-аналітичне забезпечення щодо перевірки запасів передбачає:

- 1) первинні документи, які підтверджують надходження, вибуття та рух запасів (акти приймання, накладні, акти списання видаткові накладні);
- 2) регістри синтетичного і аналітичного обліку, а саме журнали, картки обліку матеріалів, відомості аналітичного обліку;
- 3) дані складського обліку, включаючи залишки і рух запасів за номенклатурними номерами;
- 4) наказ щодо облікової політики підприємства, що визначає методи оцінки запасів, порядок обліку та відображення операцій в фінансовій звітності;
- 5) фінансову звітність, а саме ф. 1 «Звіт про фінансовий стан (Баланс)» і Примітки до звітності, в яких наводиться інформація про залишки та рух запасів;
- 6) акти інвентаризації запасів, результати внутрішнього контролю, звіти про проведені перевірки та інше.

Аудит операцій щодо товарно-матеріальних цінностей передбачає аналіз стану складського господарства, нормування витрат, збереження матеріальних цінностей, оприбуткування, правильність оцінки придбаних матеріалів. Також використання запасів в виробничому процесі і перевірку операцій з малоцінними та швидкозношуваними предметами. У більшості виробничих підприємств обсяг господарських операцій з запасами є досить значним, тому їх перевірка є достатньо трудомісткою.

Отже, аудит запасів виступає однією з найскладніших ділянок, адже на виробничих підприємствах номенклатура запасів може налічувати безліч найменувань, і інформація про облік виробничих запасів відповідно становить понад 30% від всього загального обсягу даних, які необхідні для управління виробництвом. Саме тому перевірка запасів виступає ключовою частиною аудиту на підприємствах, і їхня кількість та вартість мають суттєве значення.

До основних проблем, що виникають при здійсненні аналізу і аудиту запасів виробничого підприємства, відносять такі позиції:

1) на методологічну складову має вплив недосконалість облікової політики, а саме, вибір невідповідних методів оцінки запасів, які можуть призводити до викривлення даних фінансових результатів; складність аналізу та оцінки вартості запасів шляхом визначення справедливої вартості, що залежить від багатьох зовнішніх та внутрішніх факторів, і це ускладнює процес аналізу і аудиту; відсутність єдиного підходу щодо класифікації запасів, через те що різні підприємства можуть використовувати власні методи, і це ускладнює порівняння результатів;

2) організаційні проблеми, які можуть бути пов'язані із недоліками у організації складського обліку, з низьким рівнем внутрішнього контролю, з великими обсягами номенклатурних позицій, і це також ускладнює їх облік та перевірку;

3) технічні проблеми виникають у результаті обмеженості програмного забезпечення і проблем інтеграції даних;

4) проблеми пов'язані із управлінням запасами, а саме, їх нераціональне використання, проблеми із виявленням застарілих та непотрібних запасів, складністю прогнозування потреб;

5) проблеми, що можуть виникати під час проведення аудиту, такі як, обмежений доступ до інформації, ризики, що пов'язані із приховуванням нестач, з викривленням даних про запаси чи здійснення незаконних операцій, неповне або неправильне оформлення первинних документів також досить ускладнює процес перевірки.

Щоб усунути зазначені проблеми необхідно впроваджувати сучасні інформаційні системи щодо управління запасами, удосконалювати облікову політику, посилювати внутрішній контроль, і також забезпечувати відповідність законодавчим вимогам та стандартам.

1.2. Організаційно-економічна характеристика ПрАТ «Хлібпром» та аналіз показників його фінансово-господарської діяльності

Приватне акціонерне товариство (ПрАТ) «Хлібпром» - це одна з провідних компаній харчової промисловості України, воно спеціалізується на виробництві хлібобулочних і кондитерських виробів. Засноване у Львові і має багаторічний досвід випуску продукції високої якості та вважається одним з найбільших виробників хлібопродуктів України.

ПрАТ «Хлібпром» - це юридична особа, яка створена у відповідності до чинного законодавства України, має самостійний баланс, печатку, фірмові бланки і діє відповідно до Статуту товариства.

ПрАТ «Хлібпром» виготовляє дуже широкий спектр хлібобулочних виробів, що включає традиційні сорти хліба, батони, здобу, багети і кондитерські вироби. Асортимент продукції розробляється із урахуванням смаків споживачів різних регіонів і сучасних тенденцій в харчовій галузі.

ПрАТ «Хлібпром» представляє свої вироби під відомими торговими марками, як «Вінниця Хліб», «AGROLA», «Bandinelli», «Grill&Bakery», «2 GO», «Люблянна», які широко відомі в регіонах України. До складу товариства входять кілька виробничих підприємств в різних містах Західної України, і це дозволяє забезпечувати потреби великої частини українського ринку.

За двадцять п'ять років існування компанії, вона зарекомендувала себе виробником якісної продукції, надійним партнером. ПрАТ «Хлібпром» це один з найбільших інвесторів та роботодавців в західному регіоні України. В структурі товариства працює приблизно 3 тис. працівників, що формують нову культуру у галузі харчування, які керуються принципами екологічної поведінки, при цьому не завдаючи шкоди середовищу та соціуму, і також прагнуть до більш ефективного використання ресурсів.

Окрім того, товариство має розгалужену дистрибуційну мережу, що дозволяє доставляти продукцію у інші області України, і це допомагає охопити ринок поза межами Західної України. ПрАТ «Хлібпром» використовує досить сучасне обладнання і впроваджує новітні технології виробництва, дотримується

стандартів якості і безпеки продукції, майже всі процеси сертифіковані за міжнародними стандартами ISO і HACCP. І це гарантує високу якість і безпечність продукції для споживача.

Крім внутрішнього ринку, товариство також активно розвиває експортний напрямок. Продукція представлена не лише на українському ринку, а також експортується до інших країн.

Основними органами ПрАТ «Хлібпром» є: Загальні збори Товариства, Генеральний директор Товариства та Наглядова рада Товариства. Зміни у складі органів Товариства і їх компетенції затверджуються Загальними зборами і вносяться зміни до Статуту Товариства.

Організаційна структура ПрАТ «Хлібпром» представлена на рисунку 1.3.

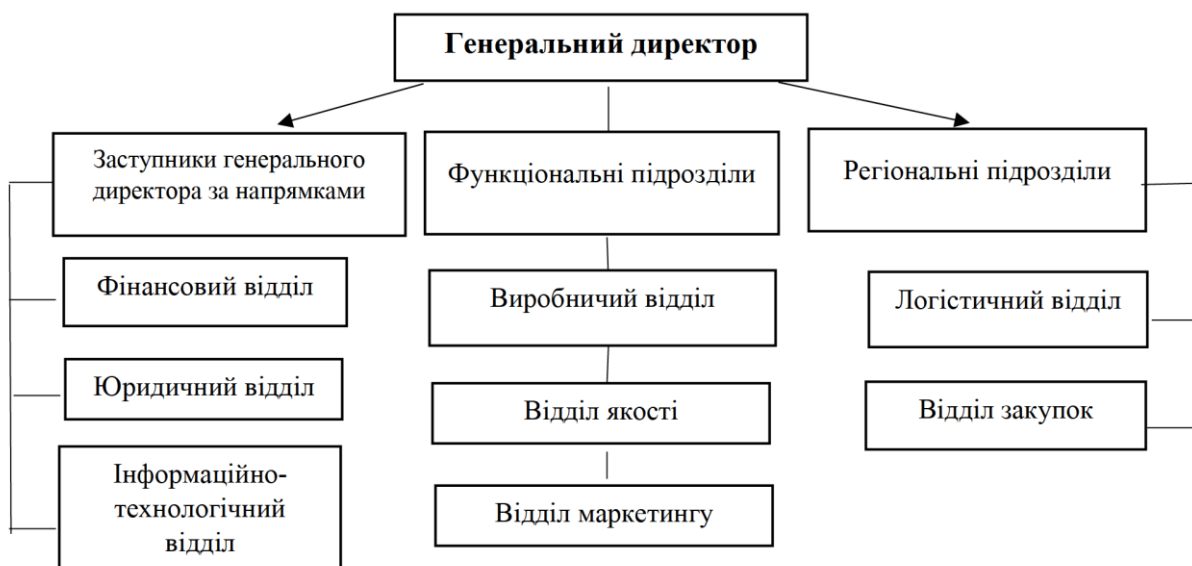

Рис. 1.3. Організаційна структура ПрАТ «Хлібпром»

Джерело: складено автором

Аналіз основних економічних показників діяльності ПрАТ «Хлібпром» за період 2022-2024 рр., представлено у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Основні економічні показники діяльності ПрАТ «Хлібпром» за період
2022 - 2024 рр.

Показники	2022	2023	2024	Зміни в абсолютних величинах 2024 р. порівняно		Темпи зростання (зниження) 2024 р. у % до	
				2022	2023	2022	2023
Капітал (станом на кінець періоду)							
Валюта балансу, тис. грн.	850812	920343	1068315	+217503	+147972	125,6	116,1
Власний капітал, тис. грн.	301352	322449	393275	+91923	+70826	130,5	122,0
Нерозподілений прибуток (непокриті збитки), тис. грн	(92664)	(69571)	(107576)	+14912	+38005	116,1	154,6
Позиковий капітал, тис. грн	549460	597894	675040	+125580	+77146	122,9	113,0
Поточні зобов'язання і забезпечення, тис. грн	282555	327688	367017	+84462	+39329	129,9	112,0
Необоротні активи, тис. грн	576128	581239	734144	+158016	+152905	127,4	126,3
Нематеріальні активи, тис. грн.	2420	3030	2890	+470	-140	119,4	95,4
Основні засоби, тис. грн.	496029	499466	635103	+139074	+135637	128,0	127,2
Оборотні активи, тис. грн.	274684	339104	334171	+59487	-4933	121,7	98,5
у т. ч. запаси, тис. грн	129808	202126	190995	+61187	-11131	147,1	94,5
виробничі запаси, тис. грн	94552	112964	121100	+26548	+8136	128,0	107,2
незавершене виробництво, тис. грн	1207	12150	4929	+3722	-7221	408,4	40,6
готова продукція, тис. грн.	23365	37639	28308	+4943	-9331	121,2	75,2
товари, тис. грн	10682	39373	36658	+25976	-2715	343,2	93,1
Економічні показники							
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	1474880	1702061	1894700	+419820	+192639	128,5	111,3
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	1011340	1126074	1204104	+192764	+78030	119,1	107,0
Валовий прибуток, тис. грн.	463540	575987	690596	+227056	+114609	149,0	120,0
Чистий фінансовий результат: прибуток, (збиток) тис. грн.	17058	21097	(38005)	-20947	-16908	-	-

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності

Аналіз основних економічних показників ПрАТ «Хлібпром» свідчить про їх змінну динаміку протягом 2022 - 2024 років. Далі розглянемо основні показники та зміни, що відбулися впродовж досліджуваного періоду.

Валюта балансу товариства збільшувалася щороку, це свідчить про загальне зростання активів підприємства. У 2024 році цей показник становив 1068316 тис. грн, і це на 217502 тис. грн більше порівняно з 2022 роком (+25,6%) та на 147973 тис. грн більше, ніж у 2023 році (+16,1%).

Аналізуючи власний капітал бачимо зростання, і у 2024 році він сягнув 393276 тис. грн, що більше на 91928 тис. грн (30,5%) у порівнянні з 2022 роком та на 70826 тис. грн (22%) відносно 2023 року. Таке зростання спричинене, за рахунок значного збільшення капіталу в дооцінках.

Непокритий збиток, у 2024 році зріс ще більше та склав -107576 тис. грн. У порівнянні з 2022 роком цей показник зріс на 14912 тис. грн, а якщо порівнювати з 2023 роком, то збільшення становило 38005 тис. грн. Відповідно темпи зростання збитків становлять 116,1% у порівнянні з 2022 роком та 154,6% до 2024 року.

Щодо позикового капіталу, то він значно зріс, сягнувши позначки 675040 тис. грн у 2024 році, і це на 125580 тис. грн більше щодо 2022 року (+22,9%) та на 77146 тис. грн більше, ніж 2023 рік (+13%). Так, поточні зобов'язання у 2024 році становили 367017 тис. грн, і це перевищує показник 2022 року на 84462 тис. грн (+29,9%) та 2023 року на 39329 тис. грн (+12%).

Якщо розглядати необоротні активи підприємства, вони показують суттєве зростання, у 2024 році становлять 734144 тис. грн. У порівнянні з 2022 роком вони зросли на 158016 тис. грн (+27,4%) та відносно 2023 року на 152905 тис. грн (+26,3%), що говорить про активне інвестування саме у довгострокові активи.

Основні засоби підприємства збільшилися у 2024 році до 635103 тис. грн, що більше ніж у 2022 році на 139074 тис. грн (+28%) і на 135 637 тис. грн (+27,2%) у порівнянні з 2023 роком.

Нематеріальні активи, порівняно з основними засобами, мали нестабільну динаміку. Так у 2024 році вони становили 2890 тис. грн, і це на 470 тис. грн більше, аніж в 2022 році (+19,4%), але зменшилися на 140 тис. грн (-4,6%) у відносності до 2023 року.

Оборотні активи підприємства також показують нестабільну динаміку. Так у 2024 році вони зросли на 59 487 тис. грн. у порівнянні з 2022 роком, і складають 334171 тис. грн (+21,7%). Але, порівняно з 2023 роком вони зменшилися на - 1,5% та становлять 4933 тис. грн. Запаси, як основна складова всіх оборотних активів, у 2024 році зросли до 190995 тис. грн, що на 61187 тис. грн більше відносно 2022 року (+47,1%), проте відносно 2023 року вони скоротилися на 11131 тис. грн (-5,5%).

Показники, що характеризують фінансові результати ПрАТ «Хлібпром», показали наступне: чистий дохід зростав щорічно - в 2024 році склав 1894700 тис. грн, і це більше на 419820 тис. грн (+28,5%), ніж у 2022 році, та на +11,3% або 192639 тис. грн більше, ніж у 2023 році.

Собівартість реалізованої продукції також зросла 2024 році до 1204104 тис. грн у, і це на 192764 тис. грн. більше у відношенні до 2022 року та на 78030 тис. грн. більше, ніж в 2023 році.

Валовий прибуток також суттєво збільшився у 2024 році аж до 690596 тис. грн, відносно 2022 року більше на 227 056 тис. грн (+49%) та відносно 2023 року на 114609 тис. грн (+20%). Але, це не мало позитивного вплинуло на фінансовий результат, так як у 2024 році підприємство отримало збиток в сумі 38005 тис. грн, і це значно погіршило ситуацію у порівнянні з прибутками в попередніх років (17058 тис. грн у 2022 році і 21 097 тис. грн у 2023 році).

Для більш наочного зображення динаміки розрахованих показників, що визначають фінансовий результат діяльності ПрАТ «Хлібпром», варто побудувати діаграму (рис. 1.4), за якою буде видно, що всі показники збільшувалися, крім чистого фінансового результату, що отримали в 2024 році саме у вигляді збитку.

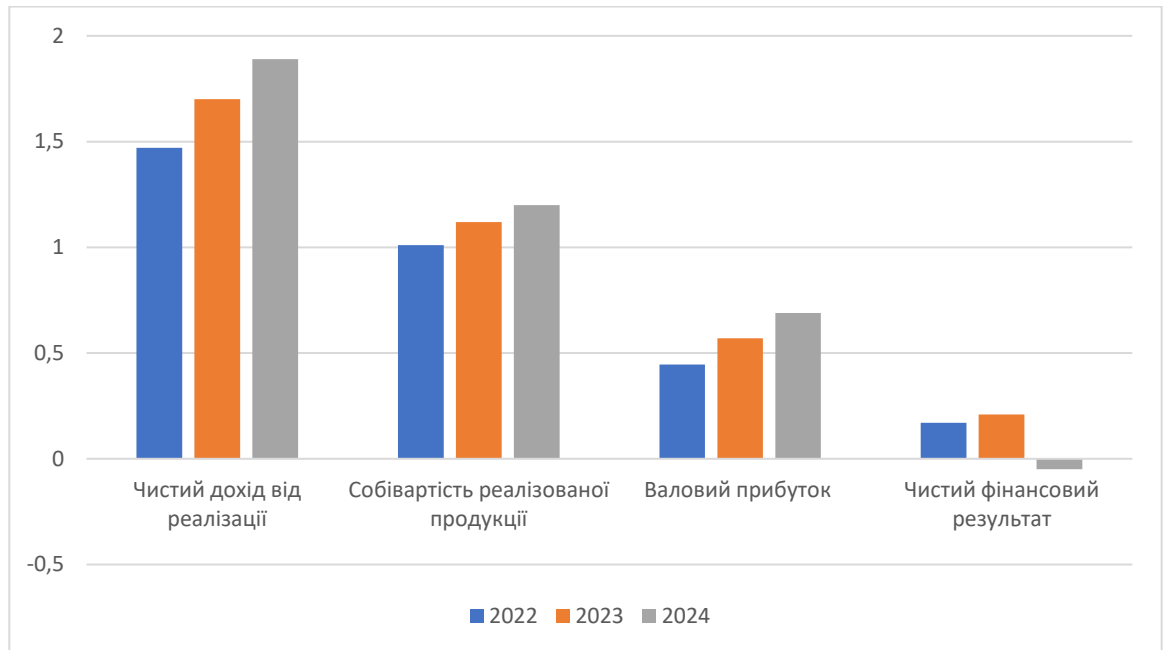

Рис. 1.4. Динаміка основних фінансово-економічних показників ПрАТ «Хлібпром» за період 2022-2024 рр.

Джерело: побудовано автором

Отже, основні фінансово-економічні показники ПрАТ «Хлібпром» показали загальне зростання активів та власного капіталу, і також збільшення доходів. Але значне зростання збитків в 2024 році вказує на певні складнощі в управлінні витратами і фінансовою ефективністю підприємства. Ці збитки частково можуть бути пов'язаними з довготривалою війною в нашій країні, та з постійними обстрілами і по території підприємства також.

Для правильної оцінки сильних та слабких сторін ПрАТ «Хлібпром», визначення можливостей підприємства і виявлення загроз, що можуть вплинути на його діяльність, варто застосувати метод стратегічного аналізу – такий як SWOT-аналіз.

Цей метод є популярним інструментом щодо прийняття стратегічних рішень, щодо планування і визначення конкурентних переваг.

Сутність методу SWOT-аналізу полягає у визначенні сильних сторін, таких як внутрішні переваги підприємства, що забезпечують його певні конкурентні переваги на ринку. А також виявляють слабкі сторони, що розкривають внутрішні недоліки чи обмеження, і можуть перешкоджати ефективному виконанню стратегії підприємства. До можливостей відносяться зовнішні

фактори, що можуть позитивно впливати на діяльність підприємства чи створити умови для його подальшого розвитку. Загрози - проявляються в зовнішніх факторах та можуть мати негативний вплив на діяльність підприємства.

Для проведення SWOT-аналізу проводиться збір інформації, здійснюється оцінка внутрішніх і зовнішніх факторів, розробляється стратегія підприємства. Саме ці дії проведено для SWOT-аналізу на ПрАТ «Хлібпром» (рис. 1.5).

Рис. 1.5. SWOT-аналіз на ПрАТ «Хлібпром»

Джерело: складено автором

SWOT-аналіз для ПрАТ «Хлібпром» дозволяє визначити його сильні сторони.

Перше - товариство має стабільну репутацію на вітчизняному ринку, і це є важливим саме для збереження конкурентних позицій.

Друге - підприємство має досвідчених спеціалістів саме в області виробництва, менеджменту та маркетингу, і це сприяє достатньо ефективному управлінню.

Третє - сучасні виробничі потужності дають можливість виготовляти різноманітну продукцію досить високої якості, і це свідчить про розвинену

виробничу базу та можливість розширення асортименту продукції, саме щоб мати можливість задовольняти широкий спектр потреб багатьох споживачів.

Отже, це лояльна клієнтська база, що налічує групу клієнтів, які постійно купують продукцію через високу якість обслуговування, через позитивний досвід, через довіру до бренду. Адже формування лояльної клієнтської бази є одним з ключових напрямків будь-якого бізнесу, так як це сприяє стабільному доходу, сприяє зменшенню витрат і залученню нових клієнтів та зміцненню позицій на ринку.

Сильні сторони, на яких варто зосередитися і які визначають можливості підприємства. Для ПрАТ «Хлібпром» такими є:

- 1) розширення нових можливостей при умові виходу на міжнародні ринки;
- 2) збільшення попиту на здорове харчування, що закладене в тенденціях здорового способу життя і попит на органічні та безглютенові продукти;
- 3) запровадження новітніх технологій в процес виробництва, автоматизація і цифровізація бізнес-процесів, які значно сприятимуть зниженню витрат;
- 4) партнерство з роздрібними мережами, яке збільшить обсяги реалізації продукції.

Виходячи з цього, можна виокремити слабкі сторони ПрАТ «Хлібпром», до них належать:

- 1) запровадження нових технологій задля збереження конкурентоспроможності;
- 2) залежність від імпорту деяких видів сировини і нестабільність цін на них, що може негативно впливати на витрати і прибутковість товариства;
- 3) вартість деяких видів продукції може бути вищою саме за рахунок високих витрат на виробництво, і це робить їх менш конкурентоспроможними при умові зростання конкуренції.

Загрози для досліджуваного підприємства можна виділити наступні:

- 1) висока конкуренція на ринку хлібобулочних виробів, саме зі сторони локальних виробників;

2) деякі можливі зміни у податковій політиці чи законодавчих ініціативах щодо харчової промисловості, які можуть збільшити витрати на виробництво або обмежити діяльність компанії;

3) війна, що призводить до нестабільності економічної ситуації і економічної кризи, інфляції, впливає на коливання валютних курсів та в цілому загальна нестабільність, яка може вплинути на витрати компанії і попит на продукцію;

4) зміни у споживчих уподобаннях, а саме, у смаках споживачів (зростання популярності дієтичного харчування), яке може потребувати адаптації асортименту та ін.

Отже, використовуючи сильні сторони саме для реалізації можливостей, ПрАТ «Хлібпром», може активно просувати свій бренд, може розширювати асортимент органічних і здорових продуктів, щоб відповідати нинішнім сучасним тенденціям на ринку здорового харчування.

Зменшити наявний вплив слабких сторін треба за рахунок інвестування у модернізацію обладнання і вдосконалення виробничих процесів, саме для зниження витрат і підвищення конкурентоспроможності. Варто реагувати на зовнішні ризики, з метою зниження впливу економічних і політичних загроз, і для цього потрібно проводити активне планування фінансової стратегії, потрібно бути забезпеченими антикризовими резервами і розвивати подальшу співпрацю з надійними постачальниками.

Правильно проведений SWOT-аналіз допоможе ПрАТ «Хлібпром» чітко визначити свої внутрішні переваги і слабкі сторони, а також краще адаптуватися до відповідних змін у зовнішньому середовищі, що відповідно дозволить забезпечити його стійке і ефективне функціонування на ринку.

Висновки до розділу 1

У даній кваліфікаційній роботі об'єктом дослідження виступають запаси виробничого підприємства, відповідну оцінку яких здійснюють за допомогою аудиту та аналізу.

Запаси для виробничого підприємства є досить важливим елементом забезпечення безперервного процесу виробництва, ефективності управління ресурсами і досягнення бажаної конкурентоспроможності. Вони охоплюють всі матеріальні цінності, що використовуються для створення продукції, обслуговування обладнання і підтримання діяльності підприємства.

Аудит та аналіз запасів виробничого підприємства має ключове значення саме для забезпечення ефективного використання ресурсів, для контролю витрат, для запобігання втратам та викривленням у фінансовій звітності. Вони сприяють певному підвищенню рентабельності, оптимізації виробничих процесів та ухваленню обґрунтованих управлінських рішень.

У роботі проводиться дослідження за матеріалами ПрАТ «Хлібпром», яке займає одну із провідних позицій в хлібобулочній галузі України і саме завдяки високій якості продукції і широкому асортименту, який дозволяє компанії залишатися конкурентоспроможною та задовольняти потреби досить широкого кола споживачів.

Правильне проведення SWOT-аналізу передбачає виокремлення сильних і слабких сторін ПрАТ «Хлібпром», і одночасно загроз, що спричиняють певні ризики, а також можливостей, яких можна досягти. Таким чином, SWOT-аналіз виступає важливим інструментом для розуміння ситуації у бізнесі і прийняття стратегічних рішень, і це дозволить підприємству використовувати свої сильні сторони та можливості, і також ефективно реагувати на слабкі сторони та загрози.

Важливість SWOT-аналізу полягає в тому, що він допомагає підприємству краще розуміти свої сильні і слабкі сторони. Здійснюється аналіз можливостей і загроз, що дозволяє розробити стратегію, яка буде спрямована на максимальний рівень досягнення потенціалу і мінімізувати ризики.

РОЗДІЛ 2.
ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АУДИТУ ТА АНАЛІЗУ
ОПЕРАЦІЙ ІЗ ЗАПАСАМИ ПРАТ «ХЛОБПРОМ»

2.1. Аналіз структури і динаміки запасів виробничого підприємства

Дослідження складу запасів відповідного виробничого підприємства передбачає детальну оцінку його елементів та категорій, і це дозволяє проаналізувати розподіл запасів за відповідними різними критеріями і виявити особливості їх складу.

Оцінка структури виробничих запасів дає можливість оцінити їх розподіл за відповідними категоріями, дає можливість виявити ключові особливості і проблеми в управлінні запасами. Також це дає можливість сформулювати стратегії для їх оптимізації. Визначення складу та структури запасів дозволяє розуміти, які матеріали використовуються на підприємстві, які матеріали переважають за кількістю і визначити рівень матеріаломісткості продукції.

В таблиці 2.1, представлений аналіз структури запасів ПрАТ «Хлібпром» за 2022-2024 роки.

Таблиця 2.1

Аналіз структури запасів ПрАТ «Хлібпром» за 2022-2024 роки

Запаси	2022 р., тис. грн	2023 р., тис. грн	2024 р., тис. грн	Відхилення (+, -)		Темп росту, %	
				2024 до 2022	2024 до 2023	2024 до 2022	2024 до 2023
Виробничі запаси	94552	112964	121100	+26548	+8136	128	107
Незавершене виробництво	1207	12150	4929	+3722	-7221	408	41
Готова продукція	23367	37639	28308	4941	-9331	121	75
Товари	10682	39373	36658	+25976	-2715	343	93
Разом запаси	129808	202126	190995	+61187	-11131	147	95

Джерело: складено автором

Зіставлення даних табл. 2.1, дає можливість зробити висновки щодо складу і структури запасів на ПрАТ «Хлібпром» за 2022-2024 роки.

Оцінивши виробничі запаси, ми бачимо що вони зросли на 28 % в період з 2022 по 2024 роки, що свідчить про збільшення обсягів сировини і матеріалів, але у порівнянні з 2023 роком, їх приріст склав тільки 7%.

Незавершене виробництво у 2024 році значно збільшилося порівняно з 2022 роком (+408%), але відносно 2023 року суттєво знизилося, на 60%, що може свідчити про проблеми, що виникли у 2023 році.

Якщо аналізувати готову продукцію, вона показала зростання на 21% за три аналізовані роки, але у порівнянні з 2023 роком зменшилася на 25%, що ймовірно може бути результатом певного активного продажу продукції.

Товари у 2024 році зросли на 343% порівняно з 2022 роком, хоча порівняно з 2023 роком спостерігається невелике зменшення на 7%.

Загалом, запаси підприємства за період 2022-2024 рр. зросли на 47%, але у порівнянні з 2023 роком відбулося зниження на 5%, що може свідчити про певну оптимізацію управління запасами.

Динаміку структури запасів ПрАТ «Хлібпром» за період 2022- 2024 рр., представлено на рис. 2.1 у вигляді діаграми для більш наочного розуміння.

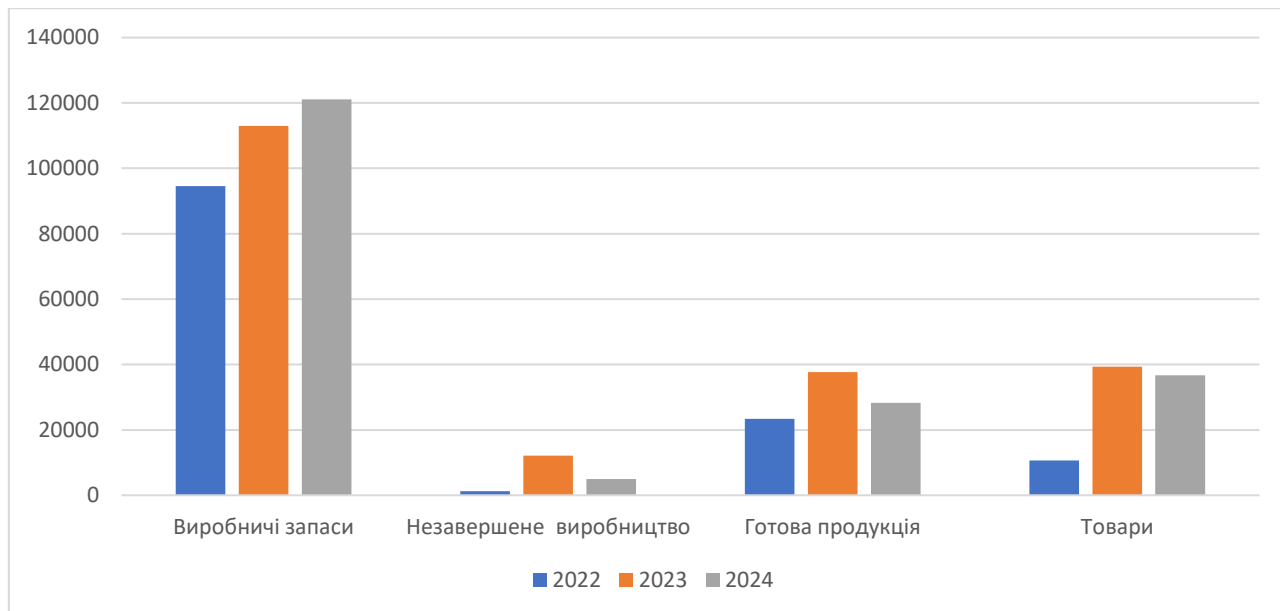

Рис. 2.1. Динаміка структури запасів ПрАТ «Хлібпром» за період 2022-2024 рр.

Джерело: складено автором

Питома вага відповідних складових запасів в їх загальній сумі визначена в табл. 2.2 за допомогою відповідних даних, які згруповані в табл. 2.1

Питома вага складових запасів в їх загальній сумі на
ПрАТ «Хлібпром» за 2022-2024 роки

Запаси	Питома вага, % 2022 р.	Питома вага, % 2023 р.	Питома вага, % 2024 р.	Відхилення (+, -)	
				2024 до 2022	2022 до 2023
Виробничі запаси	73,0	56,0	63,0	-10,0	+7,0
Незавершене виробництво	1,0	6,0	3,0	+2,0	-3,0
Готова продукція	18,0	19,0	15,0	-3,0	-4,0
Товари	8,0	19,0	19,0	+11,0	-
Разом запаси	100	100	100	-	-

Джерело: розраховано автором

На основі відповідних розрахунків, згрупованих у табл. 2.2, щодо зміни питомої ваги різних категорій запасів в структурі загальних запасів ПрАТ «Хлібпром» за 2022-2024 роки, можна зробити наступні висновки.

Питома вага виробничих запасів в 2022 році становила 73%, в 2023 році знизилась до 56%, проте вже в 2024 році зросла до 63%. Незважаючи на певне зменшення частки виробничих запасів в загальній сумі запасів за досліджуваний період, відповідно спостерігається часткове відновлення їхньої питомої ваги. Це може свідчити про поступове повернення до більш нормального рівня забезпечення виробничими ресурсами.

Оцінюючи незавершене виробництво, можна підсумувати, що частка цього виду запасів в структурі зросла у 2022 році з 1% до 6% у 2023 році, але в 2024 році знову знизилася до 3%. Це може свідчити про певну оптимізацію виробничих процесів чи зниження обсягу незавершеного виробництва.

Відповідна частка готової продукції в структурі запасів у 2022 році становила 18%, у 2023 році 19% і у 2024 році знизилася до 15%. Скорочення питомої ваги готової продукції частково може вказувати на ефективніше використання виробничих запасів чи зменшення рівня запасів продукції саме через підвищення попиту на ринку.

Аналізуючи питому вагу товарів, бачимо що вона зросла у 2022 році з 8% до 19% у 2023 та залишилась на цьому ж рівні у 2024 році. Збільшення питомої ваги товарів говорить про розширення торгової діяльності підприємства чи зміну підходів щодо управління товарними запасами.

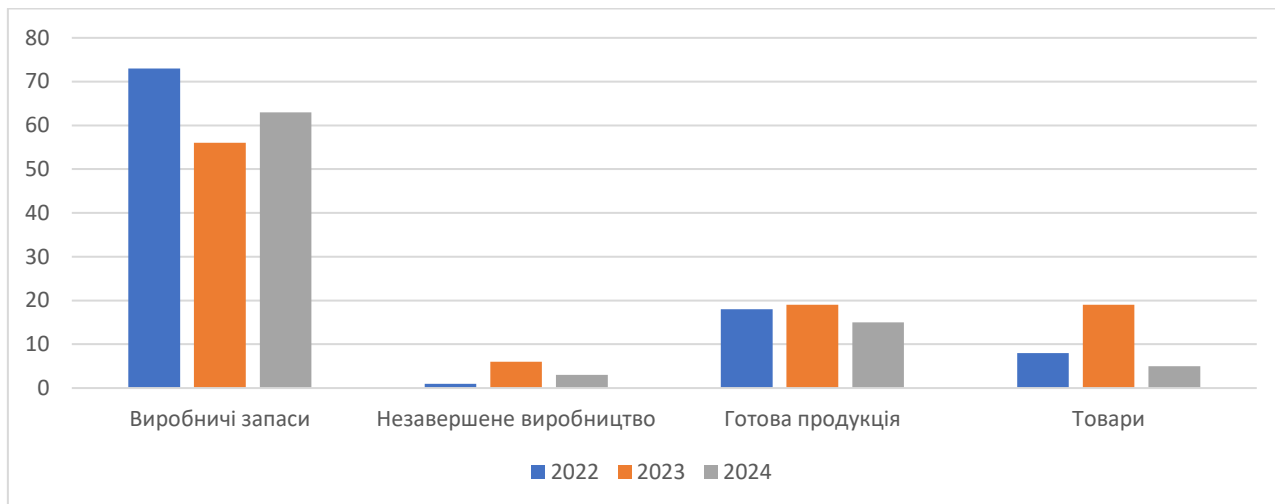

Рис. 2.2. Питома вага складових запасів в їх загальній сумі ПрАТ «Хлібпром» за 2022-2024 роки

Джерело: побудовано автором

Аналіз структури запасів дає можливість побачити динамічні зміни в управлінні виробничими ресурсами. Адже зменшення частки виробничих запасів і готової продукції за період 2022-2024 рр. може вказувати на певну оптимізацію виробничо- господарської діяльності компанії.

Одночасно зростання частки товарів свідчить про акцент на торгову діяльність чи зміну стратегії продажів. Деяке зростання частки незавершеного виробництва може вказувати на певні проблеми в виробничих процесах, які підприємство намагається поступово вирішувати.

Розглянемо, яку частку у оборотних активах складають запаси на ПрАТ «Хлібпром» і простежимо цю динаміку (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Частка запасів в оборотних активах ПрАТ «Хлібпром»
за 2022-2024 роки

Запаси	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення (+, -)	
	грн	%	грн	%	грн	%	2024 до 2022, %	2024 до 2023, %
Виробничі запаси	94552	34,0	112964	33,0	121100	36,0	+2,0	+3,0
Незавершене виробництво	1207	0,5	12150	4,0	4929	1,5	+1,0	-2,5
Готова продукція	23367	8,5	37639	11,0	28308	8,5	-	-2,5
Товари	10682	4,0	39373	12,0	36658	11,0	+7,0	-1,0
Разом запаси	129808	47,0	202126	60,0	190995	57,0	+10,0	-3,0
Оборотні активи	274684	100	339104	100	334171	100	-	-

Джерело: складено автором за даними підприємства

Дані табл. 2.3 відображають частку запасів в складі оборотних активів ПрАТ «Хлібпром» за період з 2022 по 2024 рр. В 2022 році питома вага виробничих запасів від оборотних активів становила 34%, у 2023 році - 33%, а вже в 2024 році зросла до 36%. У відсотковому вираженні спостерігається зростання на 2% відносно 2022 року, а до 2023 року - на 3%. Це говорить про пріоритетність забезпечення підприємства саме сировиною для виробництва.

Щодо незавершеного виробництва питома вага склала 0,5% у 2022 році, зросла до 4% у 2023 році, але в 2024 році зменшилася до 1,5%. Щодо 2022 року показник зріс на 1%, але у порівнянні з 2023 роком спостерігається певне зниження на 2,5%. Це може говорити про оптимізацію виробничих процесів.

Щодо готової продукції питома вага залишалася стабільною у 2022 та 2024 роках і становить 8,5%, а в 2023 році зросла до 11%, після чого знову зменшилася. У відсотках відбулося зниження на 2,5% до 2023 року, що може свідчити на зменшення запасів готової продукції на складах підприємства.

В 2022 році частка товарів становила 4%, в 2023 році вона зросла до 12%, а у 2024 році дещо знизилася до 11%. В порівнянні з 2022 роком спостерігається збільшення до 7%, але відносно 2023 року - зниження на 1%.

Оцінюючи питому вагу запасів в складі оборотних активів, бачимо що вона становила у 2022 році 47%, у 2023 році - 60%, а у 2024 році їхня частка склала 57%. Отже, спостерігається загальний приріст.

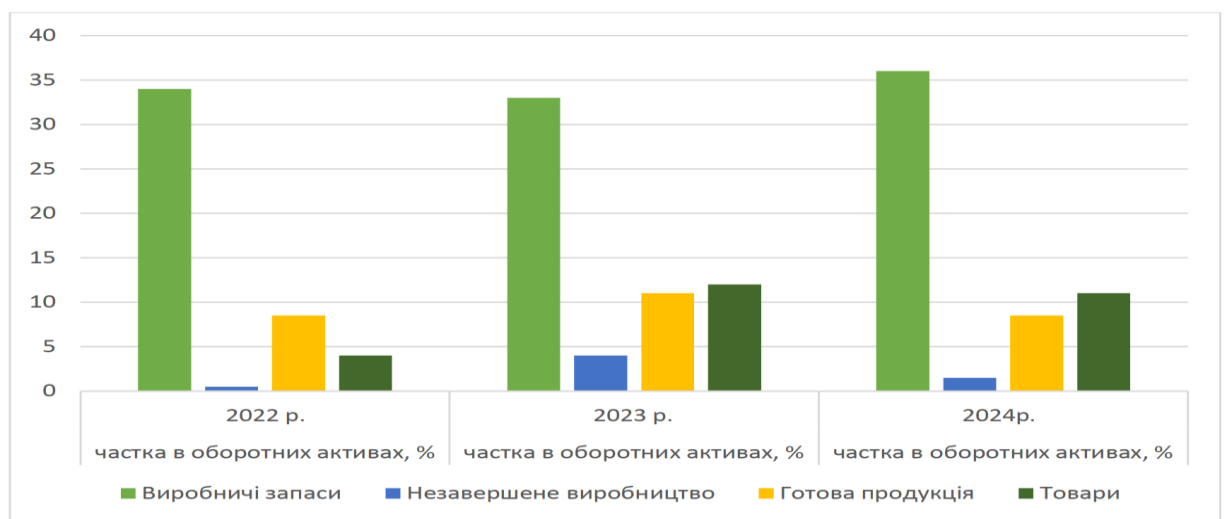

Рис. 2.3. Частка запасів в оборотних активах ПрАТ «Хлібпром» за 2022-2024 рр.

В результаті проведеного аналізу, щодо визначення частки запасів в оборотних активах ПрАТ «Хлібпром» за 2022-2024 рр. спостерігаємо зростання питомої ваги виробничих запасів в 2024 році, і це свідчить про збільшення вкладень в сировину і матеріали для забезпечення відповідних виробничих процесів.

Певне зменшення частки незавершеного виробництва може говорити про оптимізацію технологічних процесів та скорочення часу на виготовлення продукції. Певне зниження частки готової продукції в 2024 році вказує на більш ефективне управління складськими запасами.

Відповідне зростання частки товарів в складі оборотних активів підтверджує зміни у політиці закупівель та збільшення обсягів запасів для забезпечення відповідних ринкових потреб.

2.2. Аналіз та оцінка операцій із запасами виробничого підприємства

Відомо, що однією з ключових складових ефективного управління підприємством є саме управління запасами, адже їх оптимальний рівень безпосередньо впливає на ліквідність та рентабельність підприємства. Виходячи з цього, доцільно застосовувати відповідні показники для оцінки та аналізу оборотності і рентабельності запасів.

Аналіз та оцінка ефективності управління виробничими запасами дає можливість оцінити, наскільки раціонально підприємство використовує всі свої ресурси для забезпечення виробничих процесів та задоволення потреб споживачів.

Основною метою цього аналізу є вивчення і вдосконалення підходів щодо управління запасами, саме щоб досягти оптимального співвідношення між задоволенням споживчого попиту і скороченням витрат на зберігання та утримання запасів.

Оборотність і ефективність використання запасів на ПрАТ «Хлібпром» характеризують показники, які визначають оборотність товарно-матеріальних запасів, характеризують тривалість одного обороту запасів та коефіцієнт обігу виробничих запасів.

Коефіцієнт оборотності товарно-матеріальних запасів відповідно характеризує швидкість обігу запасів товарів та матеріалів на підприємстві. Цей показник показує, скільки разів запаси повністю використовувались для виробництва чи продажу продукції за певний період. Оптимальне значення коефіцієнта має бути в межах від 3 до 17.

Розраховується коефіцієнт за формулою:

$$K_{об} = \frac{C}{TM_3}, \quad (2.1)$$

TM_3 – середньорічна вартість товарно-матеріальних запасів;

C – собівартість реалізованої продукції.

Розрахуємо коефіцієнт оборотності товарно-матеріальних запасів для ПрАТ «Хлібпром»:

$$2022 \text{ рік} \quad K_{об} = \frac{1011340}{118603} = 8,5 \quad (2.2)$$

$$2023 \text{ рік} \quad K_{об} = \frac{1126074}{165967} = 6,8 \quad (2.3)$$

$$2024 \text{ рік} \quad K_{об} = \frac{1204104}{196560,5} = 6,1 \quad (2.4)$$

Слідуючий показник - це тривалість одного обороту ТМЗ, який показує, скільки днів в середньому запаси знаходяться на підприємстві до моменту їх реалізації чи використання у виробництві. Він відповідно відображає ефективність управління запасами і розраховується як співвідношення кількості днів в році до коефіцієнта оборотності запасів.

Формула для його розрахунку:

$$T_{об} = \frac{Д}{K_{об} \text{ ТМЗ}}, \quad (2.5)$$

де, Коб ТМЗ – коефіцієнт оборотності запасів;

Д – кількість днів у періоді, що підлягає дослідженню.

Для ПрАТ «Хлібпром» цей показник складає:

$$2022 \text{ рік} \quad T_{об} = \frac{360}{8,5} = 42 \text{ дні}, \quad (2.6)$$

$$2023 \text{ рік} \quad T_{об} = \frac{360}{6,8} = 53 \text{ дні}, \quad (2.7)$$

$$2024 \text{ рік} \quad T_{об} = \frac{360}{6,1} = 59 \text{ днів}, \quad (2.8)$$

Провівши порівняння показників за 2022-2024 рр., можна прослідкувати відповідне збільшення тривалості одного обороту ТМЗ. Це є негативною тенденцією для нашого підприємства, адже свідчить про те, що на формування запасів відволікається більше коштів і знижується ефективність щодо їх використання. Проте, ці показники знаходяться у межах нормативного значення.

Наступний коефіцієнт обігу виробничих запасів – він є важливим показником, який визначає, наскільки ефективно підприємство використовує наявні виробничі запаси. Він показує, скільки разів за відповідний період, що підлягає аналізу, запаси повністю перетворювалися на готову продукцію чи реалізовувались.

Формула для розрахунку коефіцієнта:

$$K_{об} = \frac{С}{ВЗ}, \quad (2.9)$$

де, ВЗ – середньорічна вартість виробничих запасів;

С – собівартість реалізованої продукції.

Розрахуємо коефіцієнт обігу виробничих запасів для ПрАТ «Хлібпром»:

$$2022 \text{ рік} \quad K_{об} = \frac{1011340}{86468} = 11,7 \quad (2.10)$$

$$2023 \text{ рік} \quad K_{об} = \frac{1126074}{103758} = 10,9 \quad (2.11)$$

$$2024 \text{ рік} \quad K_{об} = \frac{1204104}{117032} = 10,3 \quad (2.12)$$

Високий коефіцієнт обігу говорить про швидший оборот виробничих запасів, і це є ознакою ефективного управління ресурсами. Низький коефіцієнт може вказувати на надлишкові запаси чи недостатню активність в виробництві або реалізації. На прикладі базового підприємства, коефіцієнт має тенденцію до незначного зменшення, що говорить про необхідність перегляду політики щодо управління виробничими запасами.

Показник тривалості операційного циклу є досить важливим, він відображає період, протягом якого оборотні активи нашого підприємства проходять всі стадії операційного процесу, починаючи від придбання сировини і завершуючи отриманням виручки вже від реалізації готової продукції.

Формула для розрахунку:

$$T_{оц} = T_{зап} + T_{деб}, \quad (2.13)$$

де, Tдеб - тривалість обороту дебіторської заборгованості;

Tзап - тривалість обороту виробничих запасів.

Далі проведемо розрахунок тривалості операційного циклу для ПрАТ «Хлібпром»:

$$2022 \text{ рік} \quad T_{оц} = 31 + 27 = 58 \text{ днів}, \quad (2.14)$$

$$2023 \text{ рік} \quad T_{оц} = 33 + 21 = 54 \text{ дні}, \quad (2.15)$$

$$2023 \text{ рік} \quad T_{оц} = 35 + 18 = 53 \text{ дні}, \quad (2.16)$$

За отриманими розрахунками, тривалість операційного циклу за 2022-2024 рр. зменшується. А зменшення тривалості операційного циклу, свідчить про більш ефективне використання оборотних активів, і це сприяє покращенню фінансового стану підприємства.

Щоб оцінити ефективність використання виробничих запасів задля отримання прибутку треба розрахувати рентабельність. Вона показує, скільки прибутку отримує підприємство на одну одиницю вартості запасів.

Формула розрахунку рентабельності виробничих запасів:

$$P_{\text{зап}} = \frac{П}{ВЗ} \times 100\%, \quad (2.17)$$

де, ВЗ – середньорічна вартість виробничих запасів;

П – прибуток підприємства.

Зробимо розрахунок рентабельності виробничих запасів ПрАТ «Хлібпром» тільки за 2022 та 2023 роки, бо в 2024 році підприємство мало збиток і при цьому показник рентабельності не розраховується:

$$\text{2022 р. } P_{\text{зап}} = \frac{17058}{86468} \times 100\% = 19,7, \quad (2.18)$$

$$\text{2023 р. } P_{\text{зап}} = \frac{21097}{103758} \times 100\% = 20,3, \quad (2.19)$$

Чим вищий показник рентабельності, тим ефективне використання запасів для генерування прибутку. І навпаки, низький показник рентабельності може свідчити про певні надлишкові запаси, про неефективне управління чи проблеми з продажами продукції.

Для ПрАТ «Хлібпром» розрахунок показав, що на кожну вкладену гривню в виробничі запаси наше підприємство отримувало 19,7 копійок у 2022 році, і 20,3 копійки в 2023 році.

Аналіз та оцінка ефективності управління виробничими запасами виступає одним із ключових елементів забезпечення сталого та стабільного функціонування виробничого підприємства. Його суть полягає в оптимізації витрат, в підвищенні конкурентоспроможності, в забезпеченні стабільності виробничих процесів і мінімізації ризиків, які пов'язані з перериванням постачань чи надлишковими запасами.

2.3. Організація і методика аудиту операцій з запасами виробничого підприємства

В цілому система бухгалтерського обліку і алгоритм здійснення зовнішнього аудиту запасів виробничого підприємства повинні враховувати специфіку їх діяльності. Унікальні характеристики запасів прямо впливають на порядок їх оприбуткування, на подальший облік і контроль. Проведення аудиту управління запасами потребує від аудитора глибоких знань щодо технології виробничих процесів.

Більшість підприємств, намагаються досягти двох суперечливих цілей: з одного боку, мінімізувати обсяги запасів задля зменшення витрат на їх зберігання, з іншого боку - забезпечити достатній рівень запасів для постійного та безперебійного функціонування. Відповідно аудиторю необхідно проаналізувати і визначити оптимальний обсяг запасів для підприємства.

Щоб ефективно управляти підприємством важливо проводити аудит облікової інформації, яка стосується процесів надходження, процесів зберігання і використання запасів, що складають значну частину активів. Аудитором обирається методика проведення аудиту запасів залежно від мети дослідження, залежно від завдань за договором та його професійного судження. Основна мета обраної методики полягає в встановленні об'єктивної оцінки об'єкта дослідження.

«Оцінку та аналіз ефективності рішень при проведенні аудиту запасів будь-якого виробничого підприємства варто здійснювати для підвищення ефективності самого процесу аудиту запасів, а також це дозволить виявити нетипові порушення, що притаманні діяльності досліджуваного підприємства – адже зазвичай це пов'язано з технологічним процесом або умовами здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства» [7].

«При проведенні аудиту запасів, об'єктами перевірки можуть бути:

1. Елементи облікової політики: НП(С)БО, якими керується підприємство при веденні обліку запасів; номенклатура робочих бухгалтерських рахунків, а також будова аналітичних рахунків з обліку запасів; перелік витрат, що не

включаються до первісної вартості запасів; порядок відображення в обліку запасів, що не принесуть підприємству економічної вигоди в майбутньому; метод оцінювання та списання виробничих запасів; порядок визначення первісної вартості запасів виготовлених власними силами; порядок обліку випуску готової продукції; порядок списання вартості МШП при їх передачу в експлуатацію; первинні документи з обліку витрат виробництва; об'єкти обліку виробничих витрат та об'єкти калькулювання; склад виробничої собівартості; перелік статей калькуляції за видами виробництв; метод обліку витрат і калькулювання; порядок оцінювання залишків незавершеного виробництва; перелік загальновиробничих витрат, які відносяться до постійних і змінних; розмір нормальної виробничої потужності; порядок розподілу загальновиробничих витрат та база розподілу; одиниця виміру, за якою обліковуються витрати у кожному виді виробництва.

2. Операції з обліку: виробничих запасів; малоцінних та швидкозношуваних предметів; витрат основного виробництва; витрат допоміжного виробництва; формування фактичної виробничої собівартості; браку у виробництві; напівфабрикатів; готової продукції; товарів.

3. Записи в первинних та зведених документах, регістрах обліку та у звітності.

4. Інформація про порушення ведення в обліку, нестачі, зловживання, які знайшли документальне підтвердження в актах ревізії, перевірок, висновках аудиторів і постановах в правоохоронних органів» [3].

Одним з важливих етапів при здійсненні аудиторської перевірки запасів виробничого підприємства є саме планування. План проведення аудиту запасів на ПрАТ «Хлібпром», представлено у табл. 2.4.

Документування плану аудиту має відображати заплановані види робіт, час і обсяг процедур оцінки ризиків. Відповідно подальшими діями аудитора виступає формування програми здійснення аудиту, в якій відображається перелік етапів аудиту, відображається склад аудиторських процедур, їх виконавець і строки перевірки.

План аудиту запасів ПрАТ «Хлібпром»

№ з/п	Види робіт	Строк проведення	Виконавці	Примітки
1.	Перевірка документального оформлення операцій з запасами та організації контролю	02-05.10.2024 р.	Кушнір О. В.	-
2.	Перевірка організації і оформлення документів щодо надходження, руху та списання виробничих запасів	06-13.10.2024 р.	Кушнір О. В.	-
3.	Перевірка достовірного та правильного відображення в обліку інформації щодо запасів підприємства	16-17.10.2024 р.	Кушнір О. В.	-
4.	Перевірка правильного відображення інформації щодо запасів у фінансовій звітності підприємства	18.10.2024 р.	Кушнір О. В.	-
5.	Складання звіту незалежного аудитора та надання рекомендацій щодо запасів підприємства	19-20.10.2024 р.	Кушнір О. В.	-

Джерело: складено автором за джерелом [7]

Програма аудиту запасів за 2024 рік ПрАТ «Хлібпром» розроблена і представлена у додатку Д.

Аудиторська перевірка включає виконання цілого комплексу заходів, які спрямовані на отримання аудиторських доказів саме за допомогою методичних прийомів, і це дозволяє сформувавши незалежну думку аудитора. В процесі аудиту запасів варто визначити обсяг вибіркового дослідження, варто обрати відповідні методи аудиту і ретельно спланувати виконання усіх аналітичних процедур. Це допоможе уникнути певного ризику формулювання некоректного висновку.

Всю послідовність проведення аудиту запасів можна показати у вигляді схеми (рис. 2.4).

При здійсненні аудиту запасів підприємства використовуються методи і прийоми аналізу первинної документації, що дозволяють досягти максимального ефекту і сформувавши обґрунтовані висновки.

Аудитор сам визначає необхідні методи перевірки, виходячи із конкретних завдань. Під час проведення аудиту запасів можуть застосовуватися загальнонаукові та спеціалізовані методи і прийоми, які варто адаптувати до специфіки діяльності кожного підприємства і особливостей обліку запасів.

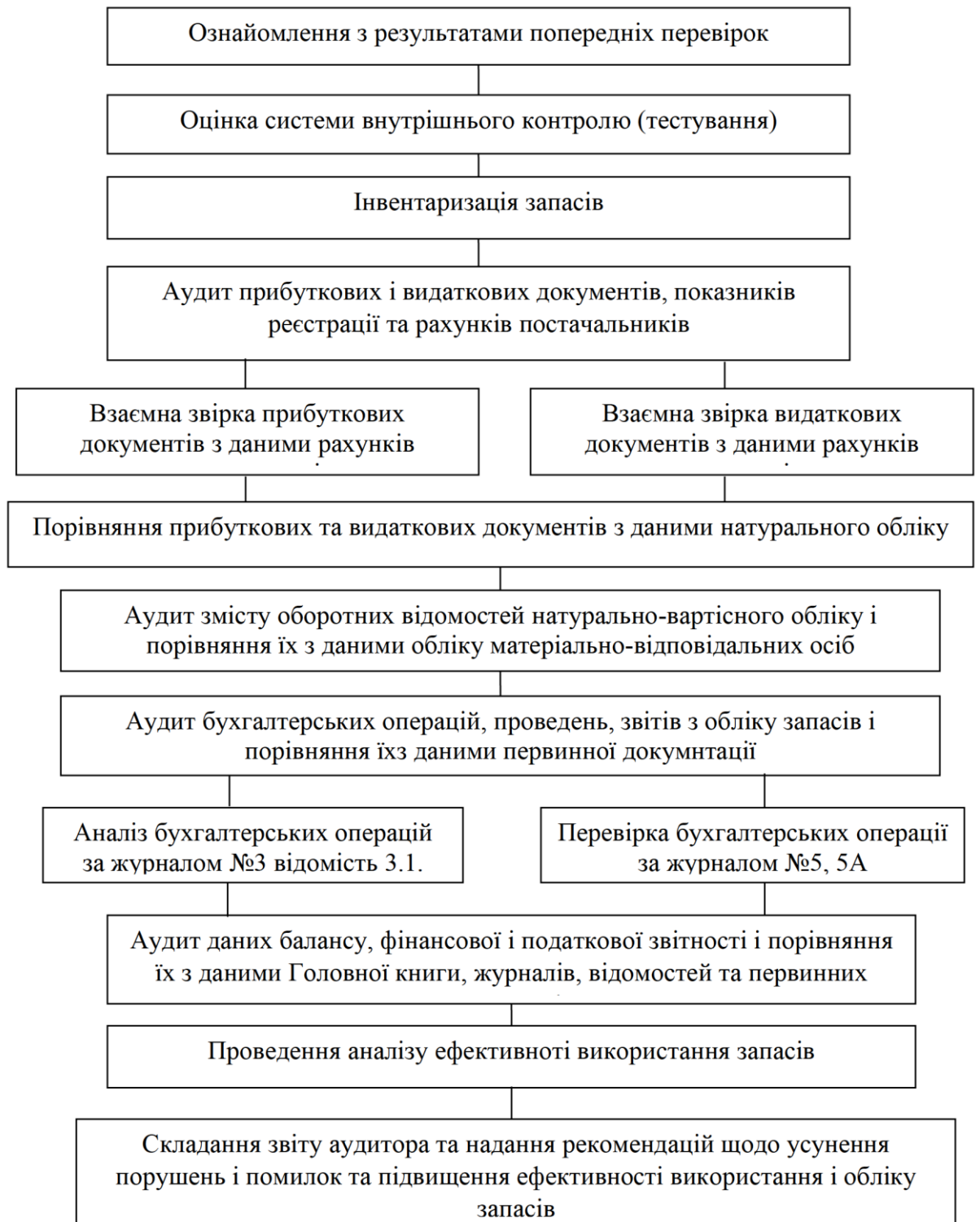

Рис. 2.4. Послідовність здійснення аудиту запасів ПрАТ «Хлібпром»

Джерело: складено автором

Методи аудиту запасів можна поділяти на три основні групи і застосувати при перевірці на ПрАТ «Хлібпром».

Перша група: визначення стану об'єктів в натуральному вираженні, яка включає такі прийоми: огляд; зважування; перерахунок; вимірювання. Ці методи

забезпечують визначення кількісного стану об'єкта, можливе проведення лабораторного аналізу, відповідно основна мета якого – це якісний і кількісний стан об'єкта.

Друга група: включає прийоми порівняння, що дають змогу спів ставляти такі показники як:

- фактична кількість запасів підприємства з реальними потребами і встановленими нормативами;
- обсяг фактично використаних в виробництві сировини та матеріалів з нормативними значеннями;
- дані бухгалтерського обліку із інформацією, яка міститься в небухгалтерській документації;
- відповідні результати контрольних вимірювань, запуску матеріалів в виробництво, обсяги виконаних робіт та вихід продукції із аналогічними показниками відповідних партій матеріалів, які відображені в документах за інші періоди;
- порівняти фактичні показники фінансово-господарської діяльності із плановими показниками минулих періодів;
- системи управління, які існують на підприємстві і їх окремі підсистеми із аналогами вітчизняного і зарубіжного досвіду.

Таке порівняння дає змогу визначити відхилення поточного стану запасів від відповідних встановлених норм, нормативів і прогнозованих показників.

Третя група: включає оцінку, що охоплює аналіз минулого, поточного і майбутнього стану об'єкта аудиту. Такі прийоми логічно завершують весь процес порівняння. Аналіз передбачає оцінка стану ресурсів, доцільності і законності господарських операцій, також достовірності економічної інформації, яка виходить за межі підприємства.

Важливу роль в цьому методі відіграє оцінка ризику, що супроводжує аудиторську діяльність через можливість помилок в бухгалтерському обліку і звітності. Ця оцінка здійснюється на етапі вибору клієнта і планування аудиту. Включає аналіз стану обліку та системи внутрішнього контролю, враховуючи

при цьому правильність відображення господарських операцій в бухгалтерських рахунках та перенесення даних з рахунків в баланс підприємства.

Зазначені методи аудиту запасів підприємства можуть бути застосовані, якщо здійснюється вибірковий, суцільний, аналітичний і комбінований спосіб організації аудиту.

Методика проведення аудиту запасів включає важливий елемент – це аудиторські процедури. Вони являють собою сукупність дій аудитора, які спрямовані на перевірку фінансово-господарської діяльності, перевірку стану обліку і фінансової звітності щодо запасів.

На початку аудитор збирає та аналізує інформацію, яка необхідна для оцінки достовірності відображення запасів в документах бухгалтерського обліку.

Коли складається програма аудиту особливе значення має глибоке розуміння суті та мети аудиторських процедур, тому що це дозволяє забезпечити високу якість перевірки.

При проведенні аудиту запасів застосовуються такі аудиторські процедури:

- отримання необхідної документації від замовника та іншої інформації;
- знайомство з організацією складського господарства і бухгалтерського обліку запасів;
- проведення аналізу первинних документів про надходження запасів і їх відображення в регістрах аналітичного і синтетичного обліку;
- аналіз формування фактичної собівартості запасів;
- звірка обліку використання запасів в виробництві або для інших потреб, і також відображення цих операцій у бухгалтерських регістрах;
- оцінка операцій з реалізації запасів;
- звірка документів інвентаризації запасів і відображення її результатів в бухгалтерському обліку;
- перевірка правильності визначення вартості запасів на відповідну дату складання балансу;

- оцінка правильності обліку ПДВ під час придбання, використання і реалізації (чи вибуття) запасів;
- порівняння даних аналітичного і синтетичного обліку, Головної книги і фінансової звітності саме для перевірки їх відповідності і достовірності інформації про запаси [3].

Відомо, що інвентаризація є однією із найефективніших аудиторських процедур що проводиться під час перевірки запасів, адже вона забезпечує високий рівень щодо достовірності підтвердження наявності активів та зобов'язань. На сьогоднішній день такий метод достатньо розроблений та широко застосовується у організації обліку і контролю. Але в Міжнародних стандартах аудиту проведення інвентаризації і використання її результатів в процесі виконання аудиторських завдань недостатньо чітко та детально розкриті, що відповідно обмежує можливість повноцінного використання цього методу. «В МСА 500 «Аудиторські докази» зазначено, що підтвердження, отримані із незалежних стосовно суб'єкта господарювання джерел, такі як зовнішні підтвердження, можуть збільшити впевненість, аудитора яку він отримує від доказів, існуючих серед облікових записів, чи від пояснень управлінського персоналу» [38].

В процесі аудиту запасів аудиторські докази повинні підтверджувати достовірність обліку запасів, чітку відповідність операцій чинним нормативним актам, і також відповідність даних у фінансовій звітності реальному стану запасів.

Підсумовуючи все вище сказане можна сказати, що застосування запропонованого алгоритму дій саме під час аудиту запасів в інформаційному середовищі виробничого підприємства та розробка плану і програми аудиторської перевірки, забезпечує якісний та детальний аналіз стану запасів. При підготовці звіту і надання рекомендацій щодо обліку всіх запасів аудитор повинен виявити усі порушення, що пов'язані з запасами, і запропонувати шляхи їх усунення. Це відповідно сприятиме підвищенню ефективності управління і використання запасів на підприємстві.

2.4. Узагальнення результатів аудиту операцій з запасами в аудиторському звіті

Відповідне узагальнення результатів аудиту виступає ключовим інструментом щодо оцінки того, чи підтверджуються перевірені аудитором фактичні дані, щодо складення фінансової звітності належним чином, із урахуванням всіх суттєвих аспектів та відповідно до загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку і фінансової звітності.

В процесі аудиту операцій з запасами здійснюється аналіз та оцінка правильності відображення цих активів в фінансовій звітності підприємства. Аудиторський звіт має містити узагальнення основних результатів перевірки, включаючи при цьому:

- відповідність обліку запасів встановленим нормативам та обліковій політиці підприємства;
- перевірку дотримання процедур інвентаризації запасів;
- відповідні результати тестування документів та операцій, які пов'язані з придбанням, зберіганням чи списанням запасів;
- аналіз правильності проведеної оцінки запасів відповідно до вимог та стандартів бухгалтерського обліку;
- містити висновки щодо суттєвості можливих помилок чи порушень в відображенні запасів в звітності.

На основі такого узагальнення аудитор формує звіт щодо достовірності фінансової інформації про запаси і її відповідність загальноприйнятим принципам бухгалтерського обліку.

Перш ніж узагальнити інформацію за проведеною перевіркою запасів, аудитору треба сформулювати робочу документацію.

«Робочі документи аудитора – це документи в електронній чи паперовій формі і записи у електронній чи паперовій формі, які зроблені аудитором під час планування, підготовки та надання аудиторських послуг, і в яких міститься вся інформація, що аудитор вважає важливою для правильного виконання перевірки,

також розкриваються використані тести, процедури, отримана інформація та висновки, до яких дійшов аудитор в результаті проведення аудиту» [13].

Вона виступає доказовою базою для висновків аудитора і обґрунтування його професійного судження. Робоча документація має бути конфіденційною та зберігатися аудиторами для забезпечення доказовості їх роботи і в разі необхідності для використання в подальших перевірках.

Вся робоча документація із обліку запасів формується на основі відповідного професійного судження аудитора, адже немає необхідності чи можливості фіксувати кожне спостереження або обстеження. Вона повинна включати таку інформацію: перше - методику, за якою проводилась аудиторська перевірка запасів; друге - проведені під час аудиту запаси підприємства тести; третє - висновки аудитора, прийняті рішення і надані пропозиції.

Вимоги щодо робочих документів із аудиту запасів:

1. Робочі документи повинні містити повну і детальну інформацію про запаси, щоб при необхідності інший аудитор, що не брав участі в перевірці, міг легко зрозуміти виконану роботу і підтвердити зроблені висновки.

2. Всі документи повинні складатися у процесі перевірки, хоча їх оформлення після завершення аудиту і підготовки аудиторського звіту не забороняється.

3. Аудитор при складанні робочих документів має враховувати не лише інформацію за відповідний звітний період, що перевіряється, а також дані попереднього періоду.

4. Документація має відображати ключові аспекти, відповідно за якими аудитор надає свою думку і також охоплювати основні напрями перевірки і поставлені задачі.

5. Всі документи повинні дозволяти оцінити фінансову звітність у відповідності до встановлених критеріїв і стандартів.

6. Документи мають містити інформацію, що буде корисною чи необхідною для подальших аудиторських перевірок.

7. Всі робочі документи мають відображати стан системи внутрішнього контролю запасів на підприємстві і оцінку рівня довіри до такої системи.

8. В документах треба фіксувати виконані аудиторські процедури, фіксувати оцінку системи бухгалтерського обліку клієнта, відповідного дотримання облікової політики щодо запасів та відповідність облікових процесів законодавству, встановленим стандартам та вимогам.

9. В документації обов'язково треба зазначати місце та дату її складання, ПІБ аудитора, підпис, номер документа та порядковий номер сторінки.

10. Треба вказувати джерела інформації щодо запасів, їх походження, що підтверджують господарсько-фінансову діяльність підприємства та виконані аудиторські процедури [37].

«Прикладом робочих документів аудитора по запасах можуть бути документи пов'язані із перевіркою правильності: відображення запасів у бухгалтерському обліку; розрахунку собівартості запасів і включення витрат, що включаються в первісну вартість; розрахунку вартості запасів і відсутності у їх вартості витрат, що не включаються до первісної вартості; віднесення запасів на відповідні рахунки» [19].

Формування робочого документа аудитора про запаси для ПрАТ «Хлібпром», із питань перевірки правильності їх віднесення на рахунки, показано в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Робочий документ аудитора щодо перевірки правильності віднесення запасів на відповідні рахунки ПрАТ «Хлібпром» за 2024 рік

Рахунки	За даними підприємства	За даними аудиту	Відхилення
20 «Виробничі запаси»	121100	121100	-
23 «Незавершене виробництво»	4929	4929	-
26 «Готова продукція»	28308	28308	-
28 «Товари»	36658	36658	-

Джерело: складено автором

Підсумкова документація складається із звіту аудитора і документації, що передається замовнику аудиту.

При формуванні звіту варто враховувати МСА 700 (оновлений) «Формування думки і складання звіту щодо фінансової звітності»; МСА 701

«Повідомлення інформації із ключових питань аудиту в звіті незалежного аудитора»; 705 (оновлений) «Модифікації думки в звіті незалежного аудитора» [23].

Звіт аудитора - офіційний документ, що складається за підсумками аудиторської перевірки фінансової звітності компанії чи підприємства. Він містить оцінку достовірності фінансової інформації і відповідності встановленим стандартам.

В табл. 2.6 подана структура звіту аудитора, яка включає основні розділи.

Таблиця 2.6

Звіт незалежного аудитора згідно МСА

Розділ	Обов'язковість включення
Думка аудитора (за видами думки)	Обов'язково
Основа для думки (за видами думки)	Обов'язково
Суттєва невизначеність щодо безперервності	Де це застосовне
Ключові питання аудиту	У обов'язкових випадках, передбачених МСА 701, або за рішенням аудитора
Інша інформація	Коли фінансова звітність є частиною річної інформації, яка оприлюднюється разом з фінансовою звітністю, але містить іншу інформацію.
Відповідальність за фінансову звітність	Обов'язково
Відповідальність аудитора за аудит фінансової звітності	Обов'язково. Може бути розміщено окремо.
Інша відповідальність аудитора – «Звіт щодо вимог інших законодавчих та нормативних актів»	За наявності інших законодавчих вимог, в т.ч.: відповідно до ст.14 ЗУ Про аудит фінансової звітності; Звіт щодо звіту про корпоративне управління
Повне ім'я партнера із завдання	Обов'язково
Підпис, адреса аудитора, дата звіту	Обов'язково

Джерело: [10]

На ПрАТ «Хлібпром» проводиться аудит фінансової звітності, зокрема, аудит запасів щороку. Аудиторський звіт за результатами перевірки за 2024 р. представлено в додатках.

При завершенні перевірки аудитор має переконатися в правильності розкритті інформації щодо запасів в фінансовій звітності підприємства. Окрім форми 1 «Звіту про фінансовий стан (Балансу)», інформація про запаси також розкривається у формі № 5 «Примітках до річної фінансової звітності».

Аудитор повинен перевірити, чи наведена у ф. № 5 така інформація про запаси: методи їх оцінки; балансова вартість запасів за окремими

класифікаційними групами; балансова вартість запасів, оцінених за чистою вартістю реалізації; балансова вартість запасів, переданих на переробку, комісію чи під заставу; сума, на яку підвищено чисту вартість реалізації в результаті уцінки запасів.

Висновки до розділу 2

Аналіз структури та динаміки запасів виробничого підприємства є досить важливим, адже він дозволяє забезпечити безперервність виробничого процесу, оцінити ефективність управління запасами, оцінити частку запасів в загальній структурі активів підприємства, забезпечити відповідність стандартам фінансової звітності, оптимізувати витрати та покращити їх прогнозування.

Аналіз структури і динаміки запасів на ПрАТ «Хлібпром» сприятиме прийняттю обґрунтованих управлінських рішень, які спрямовані на підвищення ефективності діяльності і фінансової стабільності.

Аналіз щодо ефективності використання запасів забезпечує підвищення оборотності запасів, забезпечує мінімізацію витрат на управління запасами, забезпечує керівництво точними даними для оптимізації обсягів закупівлі і виробництва, дає можливість перевірити, чи відповідає управління запасами затвердженим вимогам облікової політики та внутрішнім нормативам. На ПрАТ «Хлібпром» аналіз ефективності використання запасів показав чітку відповідність встановленим нормам та коефіцієнтам.

Аудит запасів на ПрАТ «Хлібпром» забезпечує виявлення дефіцитів, надлишків або нераціонального використання ресурсів, виявлення псування чи інших зловживань, крадіжок пов'язаних із запасами, перевірку дотримання внутрішніх регламентів та законодавчих вимог щодо зберігання і обліку, надання даних для оптимізації запасів і підвищення рентабельності діяльності підприємства, також забезпечує прозорість і відповідність звітності для податкових органів, для інвесторів і інших зацікавлених сторін.

РОЗДІЛ 3.

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ АУДИТУ ТА АНАЛІЗУ ОПЕРАЦІЙ З ЗАПАСАМИ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА

Основним призначенням ПрАТ «Хлібпром» виступає забезпечення споживачів хлібом, кондитерськими і хлібобулочними виробами, які здатні конкурувати на внутрішніх та зовнішніх ринках збуту. Широкий асортимент продукції, що виготовляє підприємство, передбачає наявність і використання значної кількості різних запасів. Виробництво в даній галузі є матеріаломістким, оскільки питома вага матеріальних витрат в загальній структурі собівартості продукції становить від 60% до 80%, в залежності від типу виробів, від рівня автоматизації виробництва, від регіональних цін на сировину і енергоносії.

Одним з елементів вдосконалення методики аналізу запасів на ПрАТ «Хлібпром» може бути АВС-аналіз.

АВС-аналіз - метод, що дозволяє класифікувати ресурси підприємства за їхнім рівнем значущості. Такий підхід належить до методів раціоналізації та може бути використаний в будь-якій сфері діяльності підприємства.

Цей метод контролінгу може застосовуватися для вибіркового аналізу ключових постачальників та клієнтів, для найважливіших видів сировини та матеріалів, для основних елементів витрат, для найбільш рентабельної продукції і найефективніших напрямків інвестування. Метод АВС-аналізу передбачає ідентифікацію і оцінку невеликої кількості найважливіших величин, що мають найбільшу частку у загальній сукупності вартісних показників. Відповідно до цього підходу досліджуваний об'єкт, тобто, запаси сировини і матеріалів, поділяються на три категорії:

- перша група А: запаси із високою вартістю та незначними обсягами у натуральному вираженні;
- друга група В: запаси середньої значущості як за вартісними, так за кількісними характеристиками;
- третя група С: запаси, які становлять найбільшу частину у натуральному вираженні та мають низьку вартість.

Все управління товарно-матеріальними запасами в основному зосереджується на запасах групи А, більш меншою мірою - на групах В і С. Орієнтація на більш пріоритетні напрями управління запасами, управління дебіторською заборгованістю, певне зниження собівартості продукції і ефективні шляхи щодо збільшення обсягів реалізації в цілому сприяє підвищенню загальної ефективності фінансового стану та управління підприємством.

Пошук резервів для зниження витрат, які займають найбільшу частку у структурі собівартості, дає більш вагоміші результати порівняно із витратами, що мають незначну питому вагу.

Для ПрАТ «Хлібпром» основну частку у структурі собівартості становлять витрати на сировину і матеріали, який робить АВС-аналіз такого елемента затрат досить доцільним. АВС-аналіз можна проводити за постачальниками чи окремими видами сировини і матеріалів. В другому випадку виділяються види сировини (комплектуючих, матеріалів), що у вартісному вираженні мають найбільшу питому вагу у структурі собівартості.

Для більш ефективного проведення АВС-аналізу сировини і матеріалів в міжнародній практиці використовують таку класифікацію:

- А-сировина – це види сировини чи матеріалів, які формують понад 50% витрат в загальній структурі;
- В-сировина – це види сировини чи матеріалів, частка яких в загальній структурі закупівель більше 25%;
- С-сировина – це інші види сировини чи матеріалів, що мають досить незначний вплив на загальну структуру витрат.

Отже, основні можливості для зниження витрат за такою статтею як «сировина і матеріали» можна виявити під час аналізу саме А-сировини. Для цього розробляється певний перелік заходів, що включає:

- більш детальне оцінювання витрат сировини чи матеріалів на кожному етапі виробництва;
- часткове зменшення витрат якості сировини чи матеріалів;

- визначення норм витрат з застосуванням методу нульового (базового) бюджетування;
- впровадження більш економічно вигідніших технологій;
- певна оптимізацію рівня запасів;
- проведення переговорів з постачальниками про зниження закупівельних цін;
- пошук більш альтернативних постачальників;
- певне посилення контролю за збереженням сировини та матеріалів.

Крива ABC для запасів ПрАТ «Хлібпром» за 2024 рік представлена на рис.

3.1. Вона відображає кумулятивну питому вагу різних типів запасів.

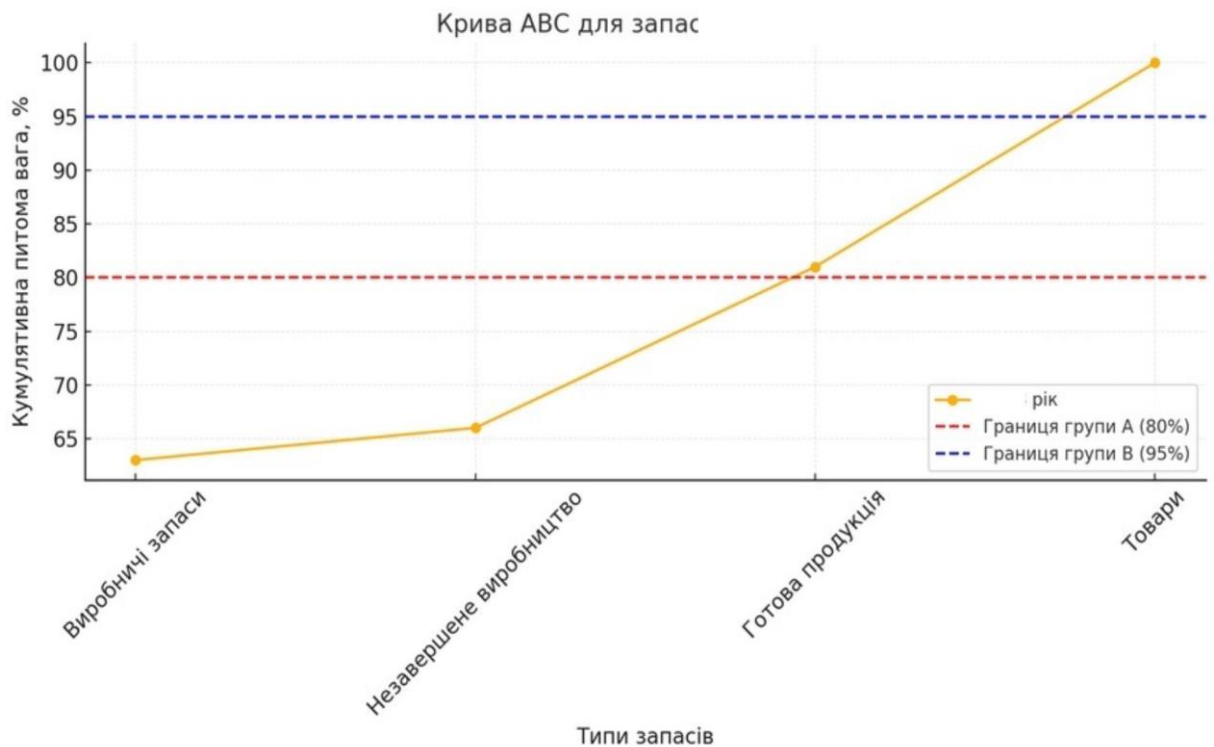

Рис. 3.1. Крива ABC для запасів ПрАТ «Хлібпром» за 2024 р.

Джерело: складено автором

До першої групи А відносяться основні запаси, що становлять до 80% кумулятивної ваги. До другої групи В входять запаси, які охоплюють питому вагу між 80% та 95%. До третьої групи С входить решта запасів, які мають найменший вплив на вартість загальну.

Аудит запасів на ПрАТ «Хлібпром» є ключовим та значущим етапом аудиторської перевірки. В процесі аудиту запасів аналізуються документально

підтверджені процеси і явища, що стосуються виробничої діяльності того чи іншого суб'єкта господарювання. Проведення обґрунтованого аналізу і аудиту запасів сприяє зменшенню втрат та забезпеченню фінансової стабільності в функціонуванні підприємств, які спеціалізуються на виробництві кондитерських і хлібобулочних виробів.

На ПрАТ «Хлібпром» проводиться аудиторська перевірка щороку, її здійснює ТОВ «Нексія ДК Аудит», номер реєстрації 3150 в Реєстрі аудиторів і суб'єктів аудиторської діяльності, код ЄДР 32409677.

З огляду на проведення обов'язкової аудиторської перевірки саме для підтвердження достовірності і повноти річної звітності, аудит на ПрАТ «Хлібпром» набуває особливого значення.

Враховуючи сучасний стан і особливості проведення аудиту на ПрАТ «Хлібпром», варто виділити такі пріоритетні напрями щодо вдосконалення аудиту запасів на підприємстві (рис. 3.2):

- певна інтеграція інвентаризації запасів з аудиторською перевіркою, яка передбачає присутність незалежного аудитора під час проведення інвентаризації для підвищення довіри саме до облікової інформації і отримання належних аудиторських доказів;
- певна адаптація програми, плану та робочої документації аудитора із обліку запасів до специфіки діяльності підприємства із виробництва хлібобулочних і кондитерських виробів;
- використання спеціалізованого програмного забезпечення саме під час виконання незалежного аудиту;
- здійснення аудиторами самоперевірки щодо якості роботи шляхом використання підготовленого заздалегідь набору контрольних питань;
- впровадження внутрішнього аудиту на ПрАТ «Хлібпром» через створення у штатному розписі посади внутрішнього аудитора.

Рис. 3.2. Шляхи вдосконалення аудиту запасів на ПрАТ «Хлібпром»

Джерело: складено автором

Аудит запасів на ПрАТ «Хлібпром» передбачає реалізацію двох основних напрямів:

1. Оцінка правильності відображення запасів в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності.
2. Перевірка фактичної наявності запасів саме шляхом проведення інвентаризації.

В межах напрямку щодо здійснення інвентаризації, можливо виявити недостачі, надлишки чи інші відхилення у обліку запасів, які можуть мати місце на підприємстві. В зв'язку з цим пропонується певна послідовність щодо виконання інвентаризації і аудиторських процедур за участі аудитора на ПрАТ «Хлібпром» (рис. 3.3).

Рис. 3.3. Інвентаризації запасів і здійснення аудиторських процедур на ПрАТ «Хлібпром»

Джерело: складено автором

При проведенні інвентаризації аудитор не може входити до складу інвентаризаційної комісії, але спостерігаючи за її діяльністю, може контролювати дотримання процедур інвентаризації та перевіряти правильність підрахунків з допомогою вибіркового методу.

В рамках наступного напрямку аудиторської перевірки аудитор має проводити документальний аналіз операцій з запасами, дотримуючись послідовності:

1. Аналіз правильності відображення запасів під час надходження і придбання (тоді аудитор перевіряє, чи здійснюється на підприємстві облік придбаних запасів за фактичною вартістю чи обліковими цінами або

нормативною собівартістю. Також увага приділяється правильності оприбуткування запасів, адже неповний облік може призвести до утворення невідображених залишків. Щоб цього уникнути порівнюють дані прибуткових ордерів з супровідними документами постачальників (рахунками-фактурами чи товарно-транспортними накладними).

2. Звірка повноти оприбуткування і наявності підтверджувальних документів (при цьому аудитор оцінює: дотримання правил оформлення документів при прийманні запасів; відповідність якості запасів, вказаної у сертифікатах постачальника чи лабораторних аналізах, даним прибуткових документів повноту оприбуткування запасів, зазначених в документах постачальників).

3. Звірка достовірності обліку руху запасів (при цьому аудитор аналізує: як відображається надходження і витрачання запасів на складах; визначається чи не було випадків не оприбуткування запасів; чи відповідає фактичне використання запасів підприємства документальним даним; перевіряється чи не були списані запаси понаднормово; можливі спроби приховати нестачі необґрунтованими проведеннями; особлива увага приділяється обґрунтованості щодо списання запасів на витрати виробництва і своєчасності оформлення видаткових документів).

4. Аналіз законності списання запасів в разі втрат (тоді перевіряється правильність визначення допустимих втрат саме під час зберігання і виявлення пересортувань; також досліджуються акти інвентаризації, досліджуються документи, що підтверджують вивезення і використання відходів, також оформлення відповідних актів списання).

В кінці завершення аудиту на підприємстві аудитор повинен провести самоперевірку для оцінки якості виконаної роботи (табл. 3.1). Для полегшення процесу і вдосконалення методики аудиту запасів можливо використовувати спеціально розроблений документ з набором контрольних запитань. Головна мета цієї оцінки полягає в підтвердженні достовірності і повноти аудиторської перевірки шляхом аналізу колегою незалежного аудитора із тієї ж аудиторської фірми, яка виконувала перевірку.

Оцінка якості здійснення аудиту запасів на ПрАТ «Хлібпром»

№	Зміст питання	Відповіді «так», «ні»	Примітка
1	Проведена перевірка документів з планування, та вважаємо обсяг програми достатнім		
2	Проведена перевірка всіх робочих документів стосовно запасів підприємства		
3	Виконана програма аудиту запасів та підтверджено, що аудит було проведено згідно з діючими нормативами аудиту, про що свідчать переглянуті робочі документи		
4	Перевірено визнання, використання та методи вибуття запасів		
5	Перевірено відповідність ведення бухгалтерського обліку по запасах прийнятій на підприємстві обліковій політиці		
6	Перевірено наявність необхідних документів, що підтверджують наявність запасів підприємства (акти, накладні, рахунки тощо.)		
7	Перевірено попередній звіт аудитора та відмічаю, що він належним чином відображає нашу думку у відповідності з загальноприйнятими стандартами аудиту		
8	Схвалюємо надання нашого звіту аудитора стосовно запасів підприємства		

Джерело: складено автором

Якщо результати аудиту були підтверджені, це говорить про те, що аудитор зібрав достатні і належні аудиторські докази та висловлена ним думка є об'єктивною та достовірною.

Отже, інтеграція ABC-аналізу і елементів аудиторських процедур дозволяє певним чином підвищити якість управлінських рішень про запаси, зменшити ризики і втрати, також забезпечити прозорість та надійність відображення запасів в фінансовій звітності ПрАТ «Хлібпром».

Висновки до розділу 3

Отже, запровадження ABC-аналізу у процес управління і аудиту запасів ПрАТ «Хлібпром» дозволяє концентрувати увагу на більш важливих категоріях запасів. Все це забезпечує підвищення ефективності щодо використання ресурсів

і раціональне управління витратами. Запропоновані основні напрями удосконалення забезпечують:

1. Кращу оптимізацію аналітичного підходу саме до управління запасами: необхідність використання ABC-аналізу саме для визначення ключових груп (А, В, С) запасів відповідно до їхнього впливу саме на собівартість продукції; також розробка індивідуальних стратегій управління для кожної з цих груп запасів: а саме скорочення втрат для групи А, певна оптимізація витрат для групи В та мінімізація зайвих залишків для третьої групи С.

2. Вдосконалення аудиторських процедур: це інтеграція результатів ABC-аналізу у аудит для концентрації перевірок на запасах групи А; застосування детальної перевірки первинної документації і оцінки втрат для цієї ж групи А; використання вибіркового підходу саме для перевірки запасів груп В та С із акцентом на дотримання саме внутрішніх процедур.

3. Відповідна розробка рекомендацій за результатами проведеного аудиту: зосередження уваги на зниженні втрат та недочетів в групі А, мінімізація ризиків пересортування і підвищення рівня збереження; певна оптимізація співпраці із постачальниками та пошук альтернатив для зниження витрат.

4. Використання сучасних інформаційних технологій із застосуванням програмного забезпечення саме для автоматизації розрахунків ABC-аналізу і використання електронних баз даних для обліку та аналізу запасів, і це сприятиме підвищенню достовірності та точності аудиторських процедур.

ВИСНОВКИ

Дослідження аудиту та аналізу операцій з запасами виробничого підприємства на прикладі ПрАТ «Хлібпром» дає можливість зробити наступні висновки.

Запаси - це важлива складова забезпечення безперервності виробничого процесу, забезпечення підвищення ефективності управління ресурсами і зміцнення конкурентоспроможності підприємства. Вони складають матеріальні ресурси, які використовуються для виготовлення продукції, для обслуговування виробничого обладнання і підтримання основної діяльності підприємства.

Аудит та аналіз запасів відіграють важливе значення в забезпеченні ефективного використання ресурсів підприємства і сприяють підвищенню рентабельності, обґрунтованому прийняттю управлінських рішень і вдосконаленню виробничих процесів.

Дослідження базувалося на матеріалах ПрАТ «Хлібпром», одного з найбільших підприємств хлібопекарської галузі України. Підприємство відоме високою якістю продукції, широким асортиментом і розгалуженою системою дистрибуції, і це дозволяє йому залишатися конкурентоспроможним на ринку реалізації хліба та кондитерських виробів. Проте, в 2024 році підприємство отримало збиток, і це спонукає керівництво до більш рішучих дій із приводу перегляду виробничої стратегії.

Відповідно для оцінки сильних та слабких сторін підприємства, також визначення зовнішніх загроз та можливостей був проведений SWOT-аналіз на ПрАТ «Хлібпром». Він дозволяє оцінити поточну ситуацію у бізнесі і приймати стратегічно обґрунтовані рішення, які спрямовані на використання переваг та можливостей, також ефективне подолання слабких сторін та загроз.

Аналіз динаміки і структури запасів виробничого підприємства – це ключовий інструмент для оцінки ефективності управління запасами. Адже він забезпечує безперервність виробничих процесів, він дозволяє визначити частку запасів в загальній структурі активів, дозволяє оптимізувати матеріальні витрати, дозволяє вдосконалити прогнозування і дотримуватися вимог

відображення запасів у фінансовій звітності. На прикладі ПрАТ «Хлібпром» такий аналіз сприяє прийняттю більш обґрунтованих управлінських рішень, які спрямовані на підвищення ефективності роботи підприємства і зміцнення його фінансової стабільності.

Провівши аналіз ефективності використання запасів, було визначено показники, що сприяють підвищенню їх оборотності, сприяють зменшенню витрат на управління, сприяють забезпеченню керівництва актуальною інформацією саме для оптимізації закупівель та виробничих процесів. Також це дозволяє проаналізувати та оцінити відповідність управління запасами внутрішнім нормативам та обліковій політиці. Проведене дослідження на ПрАТ «Хлібпром», саме в частині ефективності використання запасів, визначило, що на даному підприємстві забезпечується відповідність встановленим нормативам та показникам.

Проведений аудит запасів ПрАТ «Хлібпром» дозволяє ідентифікувати надлишки, ідентифікувати дефіцити або неефективне використання ресурсів, також виявляти випадки різних порушень. Але при цьому забезпечується контроль саме за дотриманням внутрішніх регламентів та законодавчих норм щодо обліку і зберігання запасів, формуються відповідні дані для їх оптимізації і підвищення рентабельності підприємства.

В даній роботі запропоновані шляхи удосконалення аудиту і аналізу запасів для ПрАТ «Хлібпром». Також визначено, що ABC-аналіз наявних запасів сприяє ефективному управлінню ними шляхом їх класифікації на основі рівня важливості. Такий підхід дозволяє підприємству зосереджувати свої ресурси на найважливіших запасах, і цим самим оптимізуючи витрати та підвищити загальну продуктивність.

Вдосконалення напрямів аудиту запасів на ПрАТ «Хлібпром» передбачає реалізацію заходів саме за двома основними напрямками: при перевірці фактичної наявності запасів, саме шляхом проведення інвентаризації і оцінці правильності відображення запасів в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності.